

**ANALIZA DIREKTNIH STRANIH INVESTICIJA
U BIH ZA 2019. i 2020. GODINU**

**UPOREDNA ANALIZA BiH i DRŽAVA REGIONA
U IZVJEŠTAJIMA MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA**

Sarajevo, novembar 2020. godine

SADRŽAJ:

DIREKTNE STRANE INVESTICIJE U BOSNI I HERCEGOVINI	3
UVOD	3
ANALIZA PODATAKA CENTRALNE BANKE BiH O DIREKTNIM STRANIM INVESTICIJAMA U BOSNI I HERCEGOVINI	5
Stanje direktnih stranih investicija u BiH	6
Direktne strane investicije u 2019. godini	9
PRELIMINARNI PODATCI O DSI U BIH ZA 2020. GODINU	12
DIREKTNE INVESTICIJE IZ BOSNE I HERCEGOVINE U INOSTRANSTVO	14
PROGNOZE DSI ZA 2020. I NAREDNE GODINE	15
UNCTAD WORLD INVESTMENT REPORT ZA 2019.	16
PODATCI O DSI NA OSNOVU INFORMACIJA MINISTARSTVA VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA BIH (MVTEO-a)	20
Promjene stranog kapitala registrovane u periodu I – V 2020. godine	20
Najznačajnije registrovane promjene stranog kapitala u 2019. godini	21
Povlačenje kapitala	21
PODACI AGENCIJE ZA STATISTIKU BiH O STRANIM PODRUŽNICAMA	24
BOSNA I HERCEGOVINA I REGION	
U IZVJEŠTAJIMA MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA	25
DOING BUSINESS	25
GLOBALNI IZVJEŠTAJ KONKURENTNOSTI 2019	26
INDEKS EKONOMSKIH SLOBODA 2020	28
EKONOMSKE SLOBODE ŠIROM SVIJETA 2020	31
INDEKS PERCEPCIJE KORUPCIJE – CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2019	32
INDEX VLADAVINE PRAVA	33
WJP RULE OF LAW INDEX 2020	33
DRŽAVE U TRANZICIJI 2020 - 2020 NATIONS IN TRANSIT	35
INDEKS HUMANOG RAZVOJA - HUMAN DEVELOPMENT INDEX (HDI)	36
INDEX OSTVARENJA CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA, 2019. (COR)	37
SLOBODE U SVIJETU	39
100 NAJVEĆIH KOMPANIJA JUGOISTOČNE EVROPE	40
POPIS KORIŠTENIH IZVORA	42

DIREKTNE STRANE INVESTICIJE U BOSNI I HERCEGOVINI

Kako bi se izbjegli nesporazumi oko mogućih razlika u iznosima direktnih stranih investicija (DSI) u okviru informacije, naglašavamo da su uzroci tome različiti izvori i različite metodologije praćenja i iskazivanja vrijednosti. Dva izvora podataka o direktnim stranim investicijama (DSI) su:

- Centralna banka BiH (CBBH), koja prati stanje i tokove finansijskog kapitala rezidenata i ne rezidenata, evidentira priliv i odliv sredstava, iskazuje stvarne transakcije stranog ulaganja u toku posmatranog perioda;
- Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO), koje iskazuje vrijednosti DSI na osnovu navedenih vrijednosti u sudskim rješenjima. Napominjemo da pregled o visini ulaganja, po osnovu registracija, u kraćem vremenskom periodu ili za tekući period, ne daje kompletnu informaciju, obzirom da većina kompanija vrši preregistracije po završetku investicionog ciklusa.

UVOD

Osvrt na preduslove za pozitivan trend direktnih stranih investicija

Ekonomija u BiH

U prethodnim godinama, a prije pandemije virusa COVID-19, pozitivni pokazatelji jačanja ekonomije Bosne i Hercegovine su se ogledali kroz smanjenje visokog vanjskotrgovinskog deficita i smanjenje nezaposlenosti. Rast bruto domaćeg proizvoda (BDP-a) i industrijske proizvodnje je bio otporan, ali skroman. Ekonomski rast u BiH je imao pozitivne pokazatelje ali se mogao ocijeniti kao nizak te nije doveo do primjetnog poboljšanja životnih uslova za građane.

Poslovanje u uslovima pandemije je svakako izazov za svjetsku ekonomiju te će značajno uticati i na Bosnu i Hercegovinu. Prvobitno je prognozirano da će pad BDP-a biti za oko 3%, a svi ekonomski pokazatelji u prvom polugodištu 2020. godine su imali negativan predznak. Opravdana je bojazan da će smanjenje proizvodnje i otpuštanje radnika zaustaviti postignuti napredak. EBRD prognozira pad BDP-a u BiH za 5% u ovoj godini, dok se za 2021. godinu prognozira rast od 3%. U okviru najnovijih procjena MMF-a povećan je pad BDP-a za sve zemlje regiona, a prognoze su da će BDP u BiH pasti za 6.5% u 2020. godini.

Prognoze su da će svjetska ekonomija registrovati veći pad u odnosu na posljednju finansijsku krizu iz 2008. godine. Ograničenja i restrikcije se odnose na sve segmente društva i ekonomije, a većina djelatnosti registruje i značajno smanjenje potražnje. Prognoze Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) i Evropske komisije (EK) su da će ova godina u cijelom svijetu biti izuzetno teška. Evropska unija je u drugom tromjesečju 2020. zabilježila rekordan pad ekonomske aktivnosti za oko 12%, što je najveći pad ekonomske aktivnosti u EU od 1995. godine (otkako se u Eurostatu sistematski vode podatci o kretanju BDP-a na nivou Unije). Prema podacima iz Vašingtona, američka ekonomija, je u drugom tromjesečju potonula za

32.9% na godišnjem nivou, što su analitičari već ocijenili kao "istorijsko". Prema prognozama MMF-a, prosječan pad ekonomske aktivnosti u razvijenom dijelu svijeta u ovoj godini bi trebalo da iznosi oko 6%, dok će pad u zemljama u razvoju biti znatno manji, oko 1%. Međutim, jasno je da su razvijene zemlje u povoljnijem položaju i spremnije su za prevazilaženje posljedica pandemije. Neprofitna organizacija Oxfam je upozorila da bi pandemija mogla u siromaštvo gurnuti čak pola milijarde ljudi širom svijeta.

MMF očekuje da će svjetska ekonomija početi da se oporavlja tek sljedeće godine, i to po stopi od 5.8%. Ekonomski rast u razvijenim zemljama se prognozira u prosjeku oko 4.5%, dok bi zemlje u razvoju mogle imati stopu rasta od 6.6%.

Nezavisno od toga kada će početi ekonomski oporavak i koliko će trajati, činjenica je da će pandemija COVID-19 dovesti do značajnih promjena u svijetu. Ekonomisti upozoravaju da se arhitektura svjetske ekonomije počela mjenjati u COVID-19 krizi i da će najvjerovatnije nastaviti da se mijenja. Prema navodima svjetskih ekonomista pandemija je unijela tektonske promjene u način funkcionisanja ekonomija.

Privlačenje direktnih stranih investicija u BiH

Privlačenje stranih investicija je kompleksan i dugotrajan proces i uz iskrenu opredijeljenost to je proces koji zahtjeva koordinaciju, veći angažman i saradnju svih nivoa vlasti u Bosni i Hercegovini. Privlačenje stranih investitora uz koordinaciju zahtjeva i brzu prilagodbu zahtjevima tržišta.

Aktivnosti Agencije za unapređenje stranih investicija u BiH usmjerene su na privlačenje potencijalnih investitora, kontakte i saradnju sa postojećim investitorima, ali i predlaganje neophodnih izmjena uz unapređenje uslova poslovanja, a samim tim i uslova za investiranje u BiH. U 2017. i 2018. godini imali smo značajno povećanje direktnih stranih investicija. Međutim pozitivan trend u 2019. nije nastavljen, a prognoze za 2020. obzirom na pandemiju nisu optimistične.

I pored pozitivnih ekonomskih pokazatelja, produbljivanje političke krize u prethodnom periodu rezultiralo je zastoj u otklanjanju poslovnih barijera u BiH. Sporost i nedosljednost u provođenju reformskih ciljeva za rezultat ima i lošiju poziciju Bosne i Hercegovine u odnosu na ostale zemlje Evrope i regiona, a prema brojnim analizama međunarodnih organizacija. I uz blagi porast pojedinih ocjena, najčešće smo rangirani kao posljednja evropska zemlja i lošiji u odnosu na zemlje regiona (prema ocjenama konkurentnosti, uslova poslovanja, vladavine prava ili korupcije), što otežava privlačenje stranih investitora i predstavljanje BiH kao pozitivne destinacije za ulaganje.

Također, trend direktnih stranih investicija je, osim prilikama u određenoj ekonomiji, u direktnoj zavisnosti i od globalnih faktora.

Globalni trendovi

Evidentno je da će pandemija COVID-19 imati direktan utjecaj i na direktne strane investicije u svijetu. Prve procjene United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD-a) su da će se globalni tokovi direktnih stranih investicija smanjiti za do 40% u 2020. godini.

U okviru UNCTAD-ovog izvještaja WIR 2020 potvrđen je rast direktnih stranih investicija (DSI) u 2019. za 3% u odnosu na 2018. godinu. Uz skroman rast, u prethodnoj godini je zaustavljen trogodišnji negativan trend globalnih stranih investicija. Međutim, u uslovima aktuelne pandemije, i procjena njenog utjecaja na DSI u svijetu, rezultati iz prethodne godine gube na značaju.

Prije pojave pandemije bilo je evidentno da je oporavak DSI u globalnim okvirima usporen i opterećen trgovinskim blokadama i usporavanjem ekonomskog rasta.

Prema podacima redovnog ekonomskog izveštaja Svjetske banke za zapadni Balkan iz 2020. godine (WB RER, Spring 2020), kriza uzrokovana COVID-19 ima teške posljedice za cjelokupnu ekonomiju na Zapadnom Balkanu, i predstavlja najozbiljniju prijetnju za BiH ekonomiju od perioda globalne finansijske krize.

ANALIZA PODATAKA CENTRALNE BANKE BiH O DIREKTNIM STRANIM INVESTICIJAMA U BOSNI I HERCEGOVINI

Podaci Centralne banke BiH (CBBH) su revidirani prema posljednjim preporukama MMF-a i OECD-a, a odnose se na Tokove i Stanje direktnih stranih investicija (DSI) u BiH. Zvanični podaci CBBH o Stanju i Tokovima direktnih stranih investicija u BiH, na godišnjem nivou, objavljuju se osam mjeseci po isteku izvještajne godine. U toku godine objavljuju se privremeni podaci u okviru Tokova DSI i Platnog bilansa.

U 2020. godini, podaci o direktnim stranim investicijama su objavljeni krajem septembra.

Prema podacima Centralne banke BiH (CBBH), kumulativno **Stanje direktnih stranih investicija (DSI) u Bosni i Hercegovini, na dan 31. 12. 2019, iznosi 15,022 miliona KM ili 15.0 milijardi KM** (7,681 miliona EUR ili 7.7 milijardi eura).

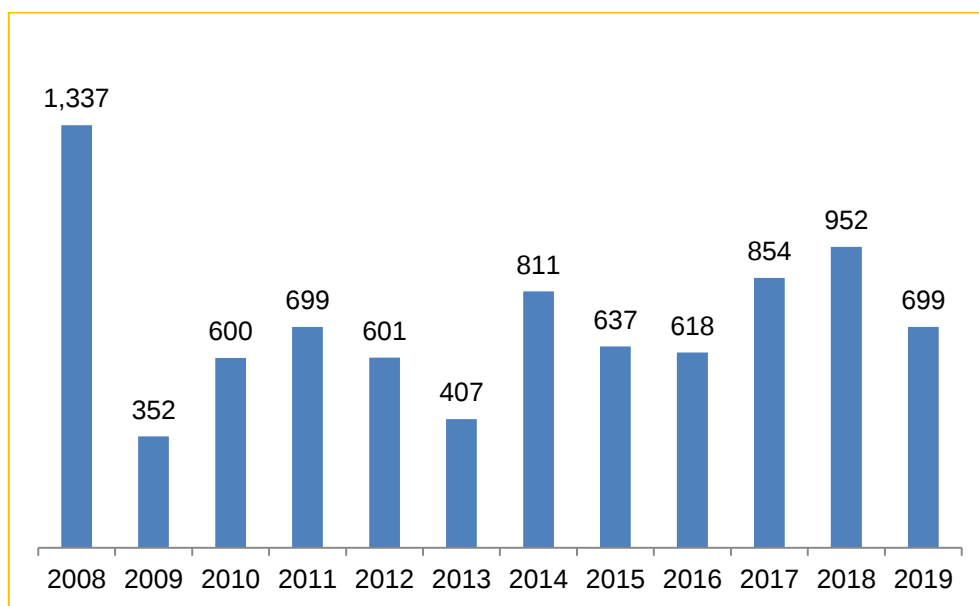
Prema zvaničnim podacima CBBH, u Bosni i Hercegovini, **direktne strane investicije su u 2019. godini iznosile 699.0 miliona KM ili 357.4 miliona eura.**

Uz zvanične podatke za 2019. godinu, u skladu s politikom revizije i na osnovu dodatnih podataka, CBBH je revidirala i podatke za prethodne dvije godine. Strana ulaganja su prema najnovijim podacima značajno povećana u 2018. i u 2017. godini u odnosu na prethodno objavljene podatke.

Mada su preliminarne podaci Centralne banke BiH predviđali rast direktnih stranih investicije i u 2019. godini, na osnovu zvaničnih podataka, DSI su u prethodnoj godini bile manje za -26.6% u odnosu na 2018. godinu. Prema saopštenju CBBH: „Manji prilivi investicija u odnosu na 2018. godinu koji su, prema revidiranim podacima iznosili 952 miliona KM, uzrokovani su,

između ostalog, povećanom isplatom dividendi u posljednjem kvartalu 2019. godine, kao i preuzimanjem preduzeća u stranom vlasništvu od strane preduzeća u domaćem vlasništvu“.

Tokovi DSI, milioni KM

Izvor: Centralna banka BiH, Tokovi DSI, septembar 2020. godine;

Nakon rekordnog iznosa investicija u 2007. godini (2.6 milijardi KM), kao i značajnih ulaganja u 2008. (1.3 milijarde KM), globalna ekonomska kriza je uticala na značajno smanjenje ulaganja u 2009. godini. Godišnji prilivi DSI prikazani su u gornjem grafikonu. U prethodnih deset godina najveći iznos DSI je registrovan u 2018. godini.

Na žalost, u uslovima pandemije COVID-19, očekivanja za tekuću godinu nisu optimistična (više na st. 12 i 15).

Stanje direktnih stranih investicija u BiH

Ukupne strane investicije u Bosni i Hercegovini od 15,022 miliona KM (7,681 miliona EUR), za period maj 1994 – decembar 2019. godine, odnose se na vlasničke udjele i zadržane zarade u iznosu od 11,494 miliona KM (5,877 miliona eura) i ostali kapital u iznosu od 3,528 miliona KM (1,804 miliona eura)¹.

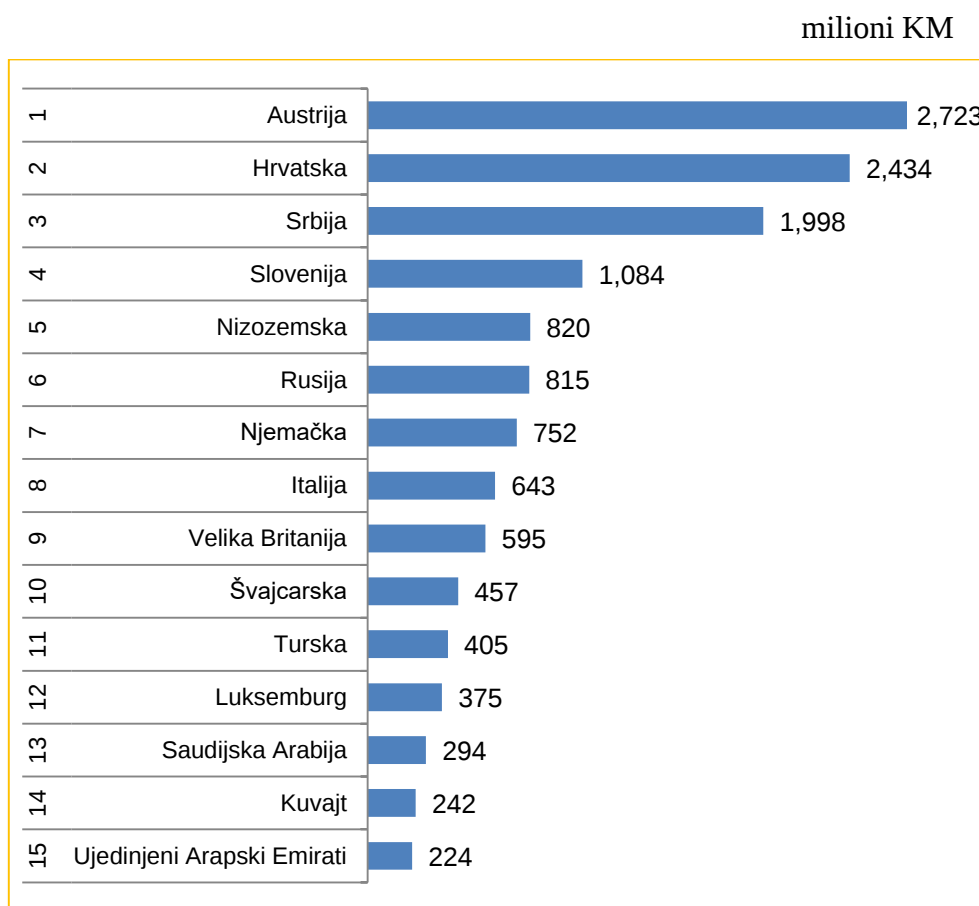
Ukupne DSI po vrsti ulaganja u decembru 2019. čine: privatizacija sa 4,831 miliona KM (ili 32.2%), osnivački ulog u iznosu 5,515 miliona KM (36.7%), preuzimanje dionica od drugih domaćih lica sa 3,354 miliona KM (22.3%), dokapitalizacija 504 miliona KM (ili 3.4%),

¹ **Napomena:** Direktnne strane investicije (DSI) po komponentama obuhvaćaju: **vlasničke udjele** (u opremu i drugu robu i usluge, gotovinu i ostale vlasničke udjele), **zadržane zarade** (iznos preostalih profita, nakon umanjenja za iznos poreza na dobit i plaćanja dividendi ili drugih doznaka profita od strane preduzeća s direktnim ulaganjem u BiH svom direktnom stranom ulagaču) i **ostali kapital** (ulaganja sestrinskih preduzeća, obveznice, instrumenti tržišta novca i ostala dugovanja).

neraspoređeno učestvuje sa 643 miliona KM (ili 4.3%), a ostalo čini 175 miliona KM (što je učešće od 1.2%).

Prema ukupnim iznosima ili stanje DSI, zaključno sa decembrom 2019. godine, zemlje koje su investirale najviše u BiH su: Austrija, Hrvatska, Srbija i Slovenija. U prethodnim godinama je registrovano povećanje investicija iz Ruske Federacije i sa Bliskog istoka, ali i dalje najznačajniji investitori u Bosni i Hercegovini su evropske zemlje.

**Najznačajnije zemlje investitori u BiH, TOP 15, maj 1994. - decembar 2019,
Ukupno 15.02 milijardi KM**

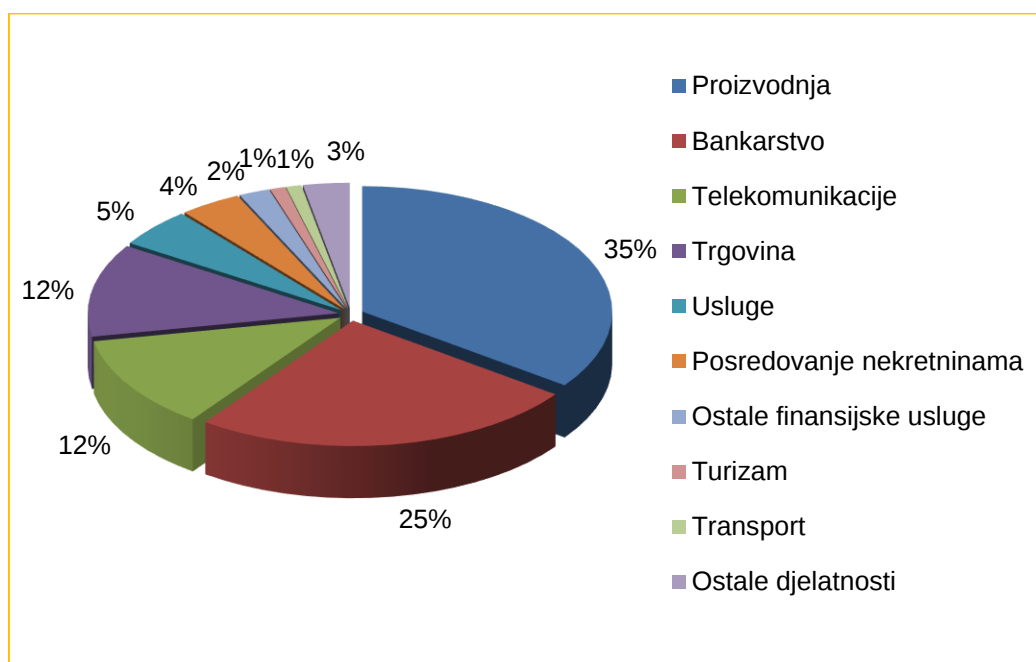

Izvor: Centralna banka BiH, Stanje DSI, septembar 2020. godine;

Prema saopštenju Centralne banke BiH, posmatrano po djelatnostima, najviše ukupnih direktnih stranih investicija je u oblasti finansijskih usluga (3.7 milijardi KM), zatim u oblastima telekomunikacija (1.7 milijardi KM) i trgovine na veliko (1.2 milijardi KM).

Posmatrano po sektorima, a na osnovu podataka CBBH, u periodu maj 1994. - decembrom 2019. najviše stranog kapitala je uloženo u okviru proizvodnje 35%, bankarskog sektora 25%, telekomunikacija 12% i trgovine 12%.

Stanje DSI po sektorima za period maj 1994. – decembar 2019. (%)

Izvor: Centralna banka BiH (podaci DSI po djelatnostima NACE Rev 2), septembar 2020. godine;

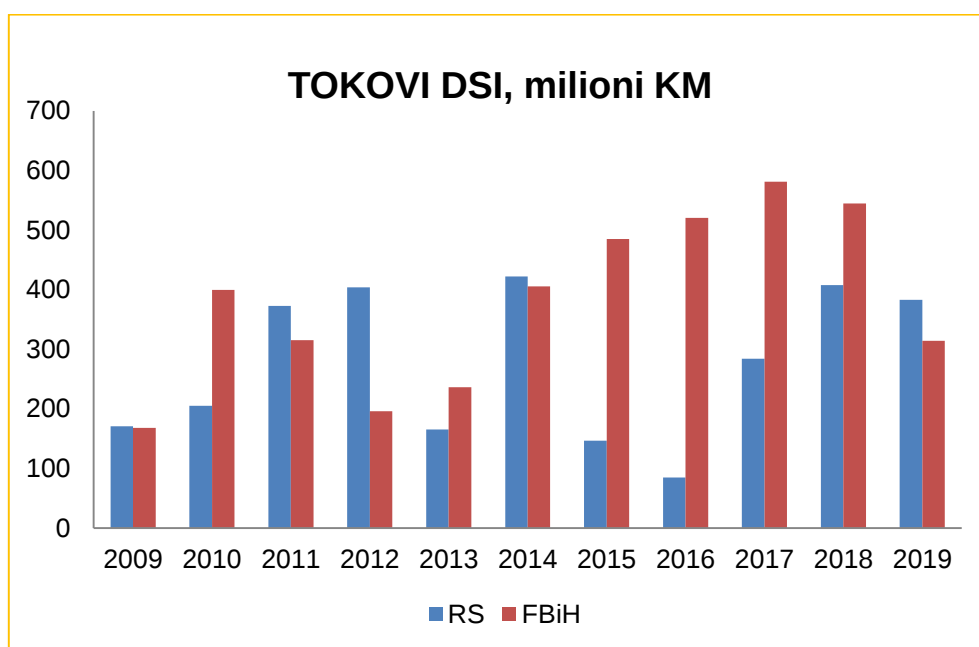
U Federaciji BiH, do decembra 2019. je najviše ukupno evidentiranog stranog kapitala bilo u okviru djelatnosti Finansijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i penzijskih fondova (2,907.6 miliona KM), a slijede (preko 500 miliona KM): Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima (947.2 miliona KM) i Poslovanje nekretninama (518.9 miliona KM). Od proizvodnih djelatnosti izdvaja se Proizvodnja baznih metala (sa 442.2 miliona KM). Zemlje koje su investirale najviše (preko 500 miliona KM) su: Hrvatska (2,267.8 miliona KM), Austrija (2,007.1 miliona KM), Slovenija (695.6 miliona KM), Holandija (629.8 miliona KM) i Njemačka (598.3 miliona KM).

U Republici Srpskoj najveći iznosi DSI do decembra 2019. (preko 500 miliona KM) su evidentirani u okviru djelatnosti: Telekomunikacije (1,428.2 miliona KM), a slijede: Finansijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i penzijskih fondova (801.4 miliona KM) i Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda (768.9 miliona KM) i Proizvodnja i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (569.7 miliona KM). Zemlje koje su investirale najviše (više od 500 miliona KM) su: Srbija (1,926.9 miliona KM), Rusija (812.0 miliona KM) i Austrija (512.4 miliona KM). Zemlje koje se također izdvajaju po visini ulaganja su Italija (489.0 miliona KM) i Velika Britanija (471.7 miliona KM).

Direktne strane investicije u BiH razvrstane po lokaciji sjedišta poduzeća,
u milionima KM

Područje pripadnosti	Godišnji iznos - Tokovi DSI							Stanje 31.12. 2019.
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Federacija BiH (FBiH)	236.3	405.3	484.9	520.2	581.3	554.7	314.0	9,002.8
Republika Srpska (RS)	165.3	422.3	146.5	84.5	284.0	407.3	382.8	5,534.2
Distrikt Brčko (BD)	5.6	-16.5	5.5	13.8	-11.7	-10.4	2.2	161,0
Neraspoređeno	-	-	-	-	-	-	-	303.9
UKUPNO BiH	407.1	811.1	636.9	618.4	853.6	951.7	699.0	15,021.9

Izvor: Centralna banka BiH, oktobar 2020;

Izvor: Centralna banka BiH

Godine 2009. (sa najnižim prilivom DSI u BiH) i 2014. (sa značajnim povećanjem DSI) karakterizira ujednačen iznos stranih investicija u Federaciji BiH i u Republici Srpskoj.

Distrikt Brčko je nakon negativnog iznosa u 2014. registrovao povećanje DSI u 2015. i 2016. godini ali i ponovne negativne iznose u 2017. i 2018. godini. Skromno povećanje DSI od 2.2 miliona KM registrovano je u 2019. godini.

Direktne strane investicije u 2019. godini

U strukturi direktnih stranih ulaganja u 2019. godini (699 miliona KM ili 357 miliona eura), na vlasničke udjele se odnosi 212.8 miliona KM (ili 109.8 miliona EUR), zadržane zarade su

iznosile 383.8 miliona KM (196.2 miliona EUR), dok je ostali kapital iznosio 102.4 miliona KM (52.4 miliona EUR). Kako je već navedeno, direktne strane investicije u 2019. godini su manje u odnosu na prethodnu godinu za -26.6%, uz napomenu da je prema revidiranim podacima u 2018. registrovan najveći iznos DSI u posljednjih deset godina (952 miliona KM ili 487 miliona EUR). Smanjenje investicija uzrokovano je povećanom isplatom dividendi u posljednjem kvartalu 2019. godine, kao i preuzimanjem preduzeća u stranom vlasništvu od strane preduzeća u domaćem vlasništvu (sapštenje CBBH).

Zemlje koje su u Bosnu i Hercegovinu u 2019. godini najviše investirale su Rusija (211 miliona KM) i Hrvatska (117 miliona KM). Iste zemlje su bile i najveći investitori u 2018. godini (Rusija sa 142 miliona KM i Hrvatska sa 115 miliona KM). Zemlje koje slijede su registrovale značajnija povećanja kapitala u 2019. godini (preko 20 miliona KM): Velika Britanija (85 miliona KM), Austrija (61 milion KM), Luksemburg (28), Saudijska Arabija (22) i Slovenija (20 miliona KM). Zemlja koja je u prethodne dvije godine imala najveća povećanja vlasničkih udjela je Rusija.

Značajniji negativan iznos investicija u 2019. godini (preko 10 milion KM), je registrovan za Švicarsku (-19.5 miliona KM). U slučaju Švicarske, obzirom na informacije iz medija, može se pretpostaviti da je smanjenje kapitala posljedica preuzimanje kompanije Vitaminka Banja Luka (domaća kompanija Vitinka Zvornik preuzela većinski paket dionica od investitora Kreis-Industriehandel AG). Negativni iznosi za ostale zemlje su bili manji od 5 miliona KM. Negativan iznos investicija za pojedinu zemlju ne znači nužno i povlačenje kapitala ili smanjenje aktivnosti za pojedine kompanije u BiH².

Prema saopštenju Centralne banke BiH, posmatrano po djelatnostima, najviše stranih investicija je realizovano u oblasti proizvodnje koksa i rafiniranih naftnih proizvoda (202 miliona KM), finansijskih uslužnih djelatnosti (bankarski sektor, 154 miliona KM), i u oblasti trgovine na veliko (92 miliona KM). Uz navedene djelatnosti značajno povećanje (preko 20 miliona KM) registrovano je za: Proizvodnju i snabdijevanje električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija (75.8 miliona KM), Vađenje metalnih ruda (39.2), Proizvodnju hemikalija i hemijskih proizvoda (27.9), Proizvodnju odjeće (23.3) i Gradnju građevina visokogradnje (22.7 miliona KM).

Značajniji negativni iznosi stranih investicija (preko 10 milion KM) su registrovani u okviru djelatnosti: Proizvodnja pića (-57.6 miliona KM), Proizvodnja duhanskih proizvoda (-28.9), Telekomunikacije (-17.2 miliona KM), Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti u vezi s njima (-15.0), Proizvodnja baznih metala (-14.8) i Proizvodnja osnovnih farmaceutskih proizvoda i farmaceutskih preparata (-10.3). Najznačajnije smanjenje u okviru vlasničkih udjela je registrovano u okviru proizvodnje pića i proizvodnje prehrambenih proizvoda (moguće povezano sa promjenom kapitala u kompaniji Vitaminka).

² Negativan iznos za pojedinu zemlju može predstavljati prenos vlasničkih udjela sa jednog osnivača na drugog (ako je negativna vrijednost u okviru vlasničkih udjela), obaveze investitora po osnovu ranijih zaduženja (ostali kapital) ili poslovanje sa gubitkom kompanija sa većinskim stranim kapitalom (zadržane zarade). Najveće smanjenje vlasničkih udjela u 2019. je registrovano za Holandiju.

Posmatrano po entitetima, u 2019. godini:

- U 2019. godini direktne strane investicije u Federaciji BiH su iznosile 314.0 miliona KM i bile su manje za -43.4% u odnosu na 2018. godinu (kada su DSI u FBiH iznosile 544.7 miliona KM). Iznos DSI u 2019. za FBiH po komponentama čine: vlasnički udjeli -10.8 miliona KM, zadržane zarade 258.8 miliona KM i ostali kapital 66.0 miliona KM. Države najznačajniji investitori u FBiH u prethodnoj godini (preko 20 miliona KM) su: Hrvatska (102.3 miliona KM), Slovenija (49.0 miliona KM), Austriju (35.2 miliona KM) i Saudijska Arabija (21.6 miliona KM). Značajan negativan iznos DSI u 2019. za FBiH je registrovan iz Nizozemska (-16.4 miliona KM).
Prema djelatnostima najveći iznosi su registrovani u okviru: Finansijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i penzijskih fondova (117.0 miliona KM) i Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima (47.0) i Proizvodnja prehrambenih proizvoda (29.2), Trgovine na malo (25.6), Vađenje metalne rude (24.4), Proizvodnje hemikalija i hemijskih proizvoda (21.6 miliona KM). Značajan negativan iznos je registrovan u okviru Proizvodnje pića (-57.9), Proizvodnje motornih vozila, prikolica i poluprikolica (-15.6) i Proizvodnja računara te elektroničkih i optičkih proizvoda (-12.4 miliona KM).
- U 2019. godini direktne strane investicije u Republici Srpskoj su iznosile 382.8 miliona KM i imale smanjenje za -6.0%, u odnosu na 2018. (kada su DSI u RS iznosile 407.3 miliona KM). Ukupan iznos u 2019. po komponentama čine: vlasnički udjeli 223.4 miliona KM, zadržane zarade 123.0 miliona KM i ostali kapital 36.4 miliona KM.
U 2019. godine u RS su registrovana ulaganja (preko 20 miliona KM) iz: Rusije (209.2 miliona KM), Velike Britanije (71.6), Austrije (23.7 miliona KM) i Luksemburga (20.7 miliona KM). Značajan negativan iznos u RS prethodne godine je registrovan iz Slovenije (-28.6) i Švicarske (-16.7 miliona KM).
Prema djelatnostima najveći iznosi (preko 20 miliona KM) su registrovani u okviru: Proizvodnja koksa i rafiniranih naftnih proizvoda (209.5 miliona KM) i Proizvodnje i snabdijevanja električnom energijom, plinom.... (56.4), Trgovine na veliko....(45.4), Finansijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i penzijskih fondova (37.1) i Proizvodnje odjeće (21.6 miliona KM). Najveći negativni iznosi registrovani su u okviru djelatnosti: Proizvodnja prehrambenih proizvoda (-38.4 miliona KM), Telekomunikacije (-23.5), Biljna i stočarska proizvodnja, lovstvo i uslužne djelatnosti u vezi s njima (-15.5), Trgovina na malo..... (-14.0) i Proizvodnja baznih metala (-12.7).

Vezano za preglede po djelatnostima karakteristično je da je, u pregledima Centralne banke BiH, veliki broj djelatnosti označen sa n/a pošto je u tim djelatnostima bilo manje od 3 preduzeća sa direktnim stranim ulaganjem, te u skladu sa statističkim standardima nisu prikazani iznosi ulaganja.

PRELIMINARNI PODATCI O DSI U BIH ZA 2020. GODINU

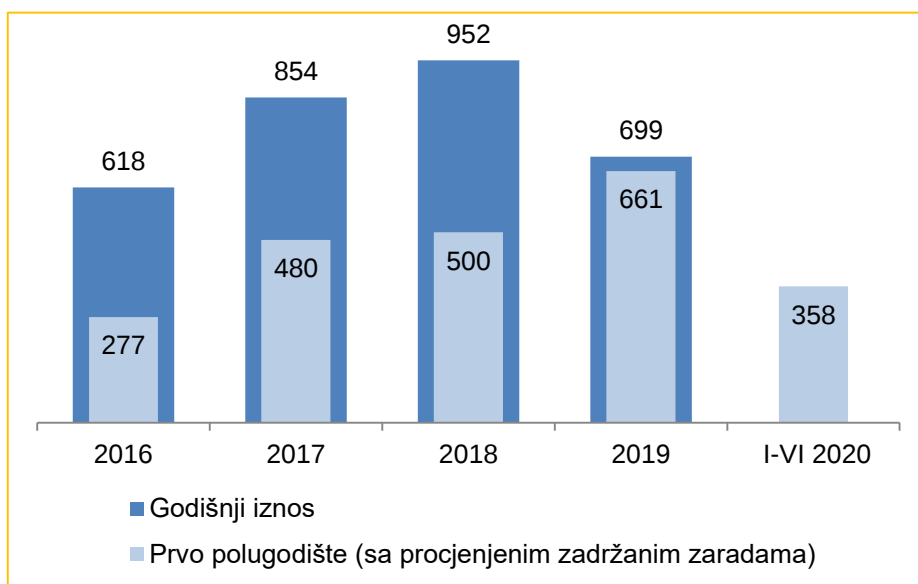
U oktobru 2020. godine Centralna banka BiH je objavila podatke o direktnim stranim investicijama (DSI) za prvo polugodište 2020. godine u okviru Platnog bilansa i u okviru Tokova DSI (sa procijenjenim zadržanim zaradama)³.

Prema trenutno dostupnim podacima, očekivano smanjenje DSI zbog COVID pandemije je potvrđeno, tj. smanjenje DSI je registrovano od četvrtog kvartala 2019. godine.

Prema preliminarnim podacima Centralne banke BiH u okviru tokova DSI, **sa procijenjenim zadržanim zaradama, za period od januara do juna 2020, direktne strane investicije su iznosile 358.1 miliona KM ili 183.1 miliona eura.** Uz napomenu da su preliminarni podaci podložni naknadnim revizijama, strana ulaganja u periodu I – VI 2020. su manja za -45.8% u odnosu na isti period prethodne godine (u prvom polugodištu 2019. prema revidiranim podacima je bilo 660.9 miliona KM).

Podaci sa procijenjenim zadržanim zaradama u okviru tokova DSI za kvartalne preglede su dostupni od 2016. godine, te se iznos za prvo polugodište 2020. može uspoređivati sa prethodne četiri godine. U odnosu na prosjek za prvo polugodište iz prethodne četiri godine (2016 – 2019), iznos za I polugodište 2020. je manji za -25.3%.

Uporedni pregled godišnjih i polugodišnjih iznosa u okviru Tokova DSI od 2016. do 2020. godine, u milionima KM

Izvor: Centralna banka BiH, Tokovi DSI, oktobar 2020. godine;

³ Za razliku od prethodnih godina, kada u okviru tokova DSI nisu bili objavljeni podaci o zadržanim zaradama, od 2019. godine u pregledima CBBH i u okviru tokova su uvršteni podaci o procijenjenim zadržanim zaradama. Kao i u prethodnim godinama, podaci o zadržanim zaradama se prikupljaju na godišnjem nivou i objavljuju uz godišnje preglede (po isteku osam mjeseci od izvještajne godine), a u toku godine su dostupni preliminarni podaci sa procijenjenim zadržanim zaradama.

U prvih šest mjeseci 2020. godine registrovana su ulaganja preko 20 miliona KM iz: Austrije (84.2 miliona KM), Hrvatska (66.9), Turske (39.9), Nizozemske (37.5), Njemačke (36.2) i Slovenije (34.0).

U istom periodu negativni iznosi kapitala su registrovani iz: Rusije (-32.3 miliona KM), Švedske (-0.8), Luksemburga (-0.2) i Francuske (-0.1 miliona KM).

Djelatnosti (NACE Rev.2) u okviru kojih je registrovano najviše DSI (preko 20 miliona KM) u BiH, za prvih šest mjeseci 2020. su: Finansijske uslužne djelatnosti, osim osiguranja i penzijskih fondova (121.8 miliona KM), Trgovina na veliko osim trgovine motornim vozilima i motociklima (84.2) i Poslovanje nekretninama (43.2 miliona KM).

Uz napomenu da za veliki broj djelatnosti nisu dostupni podaci zbog statističke povjerljivosti (manje od tri kompanije) najveći negativan iznos je registrovan u okviru djelatnosti: Telekomunikacije (-14.3).

Podaci po entitetima (ili pregled prema području pripadnosti), za prvo polugodište 2020. godine, trenutno nisu dostupni.

DIREKTNE INVESTICIJE IZ BOSNE I HERCEGOVINE U INOSTRANSTVO

Od septembra 2017. dostupni su i podaci CBBH o direktnim investicijama iz Bosne i Hercegovine u inostranstvu (sa podacima od 2014. godine). Mada domaće investicije u inostranstvu nisu u nadležnosti Agencije, pa tako ni detaljnije analize, slijedi tabelarni prikaz o iznosima i najznačajnijim zemljama destinacijama.

Pregled direktnih investicija iz Bosne i Hercegovine u inostranstvo

u milionima KM

Destinacije DI iz BiH	Tokovi DI iz BiH po godinama						Stanje DI 31.12.2019.
	2014	2015	2016	2017	2018	2019	
Austrija	3.4	19.5	10.7	10.9	2.8	-25.3	17.8
Crna Gora	-0.2	18.8	-0.4	0.8	2.7	61.9	151.2
Francuska	-1.4	-0.8	-0.1	0.1	0.0	0.2	0.4
Nizozemska	0.0	n/a	n/a	0.0	8.9	-66.6	1.8
Hrvatska	-8.9	22.1	1.5	38.7	18.4	-1.2	227.4
Njemačka	38.9	45.1	20.4	27.8	-100.1	7.8	169.0
S.Makedonija	n/a	0.4	-1.9	-0.2	n/a	6.0	19.8
Slovenija	-5.5	22.8	3.7	-0.6	-4.1	0.3	41.8
Srbija	4.2	0.6	-3.7	14.6	19.0	22.3	130.0
Turska	n/a	0.3	0.1	-0.1	11.2	-3.2	8.2
Ostale zemlje	-3.5	-0.7	38.0	44.3	1.2	3.8	148.6
UKUPNO	27.1	128.2	68.3	136.3	-40.0	5.7	916.0⁴
Komponente:							
Vlasnički udjeli	11.8	62.2	11.8	50.0	24.4	126.1	603.7
Zadržane zarade	-2.7	0.9	-1.0	1.1	0.6	10.0	
Ostali kapital	17.9	65.0	57.5	85.2	-65.1	-130.3	

Izvor: Centralna banka BiH (CBBH);

n/a - manje je od 3 preduzeća sa direktnim investicijama, te u skladu sa statističkim standardima CBBH nisu prikazani iznosi ulaganja;

⁴ Ukupne direktne investicije iz BiH u inostranstvu u decembru 2013. godine su iznosile 522.7 miliona KM, u decembru 2014: 548.6 miliona KM, decembru 2015: 679.7 miliona KM, a u decembru 2016. godine su iznosile 798.1 miliona KM. U decembru 2017. prema revidiranim podacima domaće investicije u inostranstvu su iznosile 939.8 miliona KM, a u decembru 2018: 911.8 miliona KM.

PROGNOZE DSI ZA 2020. I NAREDNE GODINE

Analiza kretanja ekonomskih trendova i predviđanja najznačajnijih ekonomskih kretanja u Bosni i Hercegovini su u nadležnosti Direkcija za ekonomsko planiranje BiH (DEP). Prognoze ekonomskih trendova, pa tako i direktnih stranih investicija, dostupne su okviru Perspektiva za određeni period (Outlook) koje DEP objavljuje dvaput godišnje (proljeće/jesen). U vrijeme pripreme ove analize dostupni su podaci iz Makroekonomske projekcije 2020-2023, Osnovni scenario, april 2020.godine.

Projekcije Direkcije za ekonomsko planiranje BiH (DEP) procjenjuju da će DSI u 2020. biti manje u odnosu na prethodnu godinu, a učešće u BDP-u će se smanjiti na oko 1.3% (u prethodnim publikacijama bilo predviđeno učešće DSI u BDP-u od 1.9% za 2020. godinu). Rast učešća DSI se predviđa u narednim godinama: oko 1.9% BDP-a u 2021, oko 2.2.% BDP-a u 2022. i oko 2.4% BDP-a u 2023. godini.

Kako je u Publikaciji obrazloženo, uz sve vanjske i unutrašnje faktore, osnov za projekcije su brojne najave ulaganja u oblast energetike, infrastrukture, te posebno oporavak u oblasti turizama i usluga (koji su trenutno najviše pogođeni navedenom krizom). Prilikom, i u vrijeme izrade osnovnog scenarija uzeta je pretpostavka završetka pandemije na kraju drugog kvartala 2020. godine.

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD) u okviru svojih godišnjih izvještaja (WIR, World Investment Report) također predviđa i kretanja globalnih stranih investicija za naredne godine. UNCTAD predviđa pad direktnih stranih ulaganja od 30%-40%. Posebno se naglašava smanjenje reinvestiranih zarada kao posljedice smanjenja profita kompanija širom svijeta koje su često iznosile i do 50% DSI u svijetu.

Predviđanja su da će se DSI smanjiti za dodatnih 5 do 10% u 2021. godini, a izgledi nakon 2021. godine su vrlo neizvjesni.

Mjere protiv širenja pandemije usporavaju postojeće investicijske projekte, a izgledi za duboku recesiju uticat će da multinacionalne kompanije ponovno procjene planirane nove projekte. Očekuje se da će se tokovi stranih investicija početi oporavljati tek od 2022. godine.

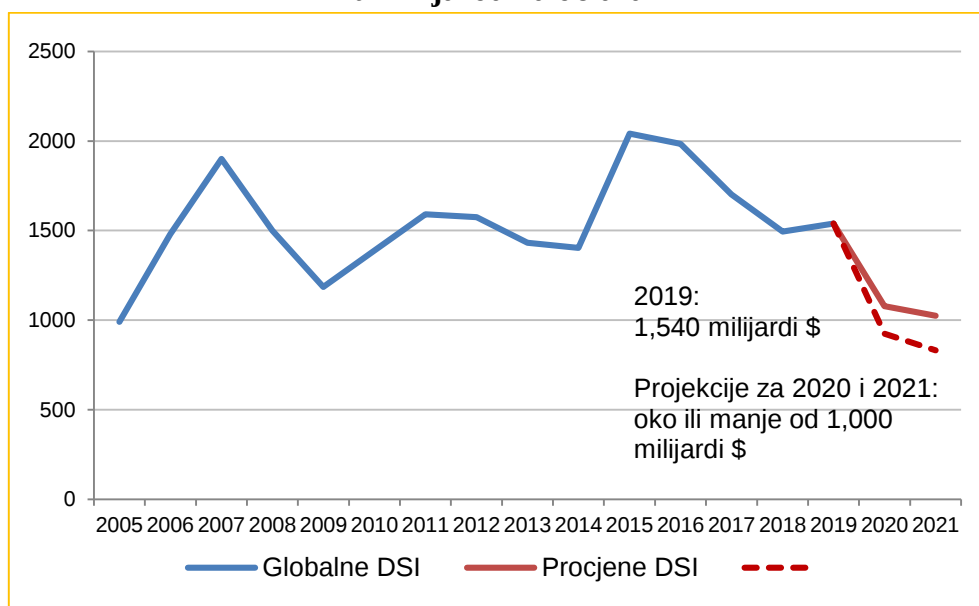
UNCTAD WORLD INVESTMENT REPORT ZA 2019.

Globalni tokovi direktnih stranih investicija

U junu 2020. godine, UNCTAD je objavio Izvještaj o globalnim tokovima direktnih stranih investicija za 2019. godinu – World Investment Report 2020 (WIR 2020), sa podnaslovom International Production Beyond the Pandemic.

U okviru izvještaja WIR 2020 potvrđen je rast direktnih stranih investicija u 2019. za 3% u odnosu na 2018. godinu. **Direktne strane investicije su u 2019. iznosile 1,540 milijardi dolara ili 1.54 trilion dolara.** Mada je registrovan skroman rast, pozitivno je da se u prethodnoj godini zaustavio trogodišnji negativan trend DSI u svijetu. Međutim, u uslovima aktuelne pandemije, i procjena njenog utjecaja na DSI u svijetu, rezultati iz prethodne godine svakako gube na značaju.

**Trend globalnih direktnih stranih investicija (DSI priliv) 2005 – 2021,
u milijardama dolara**

Izvor: UNCTAD, World Investment Report – podaci od 2014. WIR 2020

Očekuje se da će se globalni tokovi direktnih stranih investicija smanjiti za do 40% u 2020. godini, te pasti ispod 1 trilion dolara, prvi put nakon 2005. godine. Predviđanja su da će se DSI smanjiti za dodatnih 5 do 10% u 2021. godini, a izgledi nakon 2021. godine su vrlo neizvjesni.

UNCTAD prati podatke o kretanju stranih direktnih investicija, promatrajući priliv kapitala u zemlje (inflow) i iznose investicija iz zemalja (outflows), u okviru tri velike grupe zemalja: razvijene zemlje, zemlje u razvoju i zemlje u tranziciji. U skladu sa statističkom praksom, posljednji izvještaj donosi i revidirane podatke za prethodne godine.

Direktna strana ulaganja u grupe zemalja (priliv – inflows):

Region / Ekonomija	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Stopa rasta 2019/2018
	Milijarde US\$ (% učešće u ukupnom iznosu)						%
Svijet	1,404 (100%)	2,042 (100%)	1,984 (100%)	1,701 (100%)	1,495 (100%)	1,540 (100%)	3%
Razvijene zemlje	670 (47.7%)	1,274 (62.4%)	1,265 (63.8%)	950 (55.9%)	761 (50.9%)	800 (52.0%)	5%
Zemlje u razvoju	677 (48.2%)	730 (35.7%)	652 (32.9%)	701 (41.2%)	699 (46.8%)	685 (44.5%)	-2%
Ekonomije u tranziciji	57 (4.1%)	39 (1.9%)	66 (3.4%)	50 (2.9%)	35 (2.3%)	55 (3.5%)	59%

Izvor: UNCTAD World Investment Report: WIR 2020

Zemlje koje su privukle najviše stranih investicija u 2019. godinu su: Amerika, Kina, Singapur, Nizozemska, Irska, Brazil, Hong Kong, Velika Britanija, Indija i Kanada (50 i preko 50 milijardi dolara). Sa izuzetkom Irske, većina zemalja je i prethodnih godina bila na vrhu tabele.

Zemlje koje su investirale najviše u 2019. godinu su: Japan, Amerika, Nizozemska, Kina, Njemačka, Kanada i Hong Kong, (50 i preko 50 milijardi dolara).

Tokom posljednjih 10 godina ulaganja u obnovljive izvore energije neprestano rastu, da bi u 2019. činili više od 50% svih investicijskih projekata globalno.

Prekogranična spajanja i akvizicije (M&A) su u 2019. imala pad vrijednosti za -40% (sa 816 milijardi dolara iz 2018. pala su na 491 milijardu dolara), a broj projekata je pao za -4%. Porast vrijednosti registrovan je jedino u okviru farmaceutske industrije.

Vrijednost i broj najavljenih greenfield projekata je također bio manji u odnosu na prethodnu godinu. Vrijednost najavljenih projekata je pala za -14%, a broj projekata za -1% u 2019. godini.

U primarnoj industriji pad vrijednosti najavljenih projekata je -53%, a broj projekata je manji za -26%. U okviru proizvodnje pad vrijednosti najavljenih novih projekata je -14%, a broj projekata je manji za -6%. U okviru usluga vrijednosti najavljenih projekata je pala za -10%, a broj najavljenih novih projekata je veći za 5%.

Zemlje u tranziciji

Zemlje u tranziciji čine dvije grupe zemalja: CIS (Commonwealth of Independent States) ili Zajednica Nezavisnih Država i SEE (South-East Europe) tranzicijske zemlje Jugoistočne Evrope (Albanija, BiH, Crna Gora, Makedonija i Srbija) i Gruzija.

U okviru zemalja u tranziciji značajnije učešće imaju CIS zemlje, predvođeno Ruskom Federacijom. Povezanost zemalja EU i ekonomija u tranziciji je utjecala da su zemlje u tranziciji bile najbrže rastući primaoci stranih ulaganja u svijetu, ali je u 2014. godini prekinut kontinuirani rast ulaganja zbog sukoba u Ukrajini, pada cijena nafte i međunarodnih sankcija koje su prigušile izgleda za ekonomski rast i smanjile interes ulagača za regiju.

U 2017. i 2018. godini je registrovano smanjenje investicija u ovoj grupi zemalja, dok je u 2019. registrovano **povećanje DSI u regiji za 59%**.

Direktne strane investicije u Jugoistočnoj Evropi

Direktne strane investicije (stanje DSI priliv) u zemljama Jugoistočne Evrope su se značajno povećale. Prema revidiranim podacima u okviru izvještaja WIR u 2000. godini stanje DSI za zemlje regiona (SEE) je iznosilo 1,237 miliona dolara. **Zemlje Jugoistočne Evrope (SEE) su zaključno sa decembrom 2019. godine ukupno privukle 78,032 miliona dolara direktnih stranih investicija.**

Nakon povećanja priliva direktnih stranih investicija u prethodnim godinama, **u 2019. godini je registrovano smanjenje DSI u zemlje SEE od 2.9%** u odnosu na 2018. godinu sa iznosom 7,213 miliona dolara ili 7.2 milijardi dolara.

Pregled godišnjih iznosa (tokova) direktnih stranih investicija u regionu

u milionima US\$

Država	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Albanija	1,051	876	855	1,266	1,111	946	1,101	1,149	1,290	1,281
BiH	406	496	395	276	550	361	350	450	473	528
Crna Gora	760	558	620	448	498	699	226	559	490	453
Kosovo*	488	534	295	372	201	343	244	289	321	304
S.Makedonija	213	479	143	335	272	240	374	205	725	365
Srbija	1,686	4,932	1,299	2,053	1,999	2,348	2,352	2,878	4,127	4,281
Jugoistočna Evropa	4,604	7,876	3,606	4,750	4,632	4,937	4,647	5,529	7,426	7,213
Hrvatska	1,172	1,594	1,311	916	2,896	91	274	555	1,152	1,365
Slovenija	105	1,087	339	-151	1,051	1,675	1,246	898	1,369	910

Iznosi po zemljama i zbirni iznosi sa zemlje Jugoistočne Evrope su na osnovu objavljenih podataka UNCTAD World Investment Report, WIR 2020;

Kosovo* u skladu sa Rezolucijom SB UN 1244

Strani investitori u zemljama jugoistočne Evrope, su uz blizinu EU tržišta, ohrabreni i konkurentnim troškovima proizvodnje. Srbija i Albanija su kao i prethodnih godina ostvarile najveće iznose stranih investicija i u 2019. godini. Srbija je uz najveći iznos registrovala i povećanje od 3.7% u odnosu na prethodnu godinu, a Bosna i Hercegovina je imala najveće povećanje u 2019. od 11.7% u odnosu na prethodnu godinu. Strane investicije u Albaniji su ostale na približno istom nivou (-0.7%), dok su ostale zemlje registrovale smanjenja.

Prema registrovanom stanju ukupnih DSI do kraja 2019. godine, Bosna i Hercegovina je na trećem mjestu iza Srbije i Albanije u okviru grupe zemalja Jugoistočne Evrope.

Očekivanja su da će se kriza izazvana COVID-19 pandemijom značajno odraziti i na DSI u zemljama Jugoistočne Evrope. U zemljama regiona, veliki broj DSI projekata usmjeren je na izvozno orijentisanu proizvodnju u autoindustriji i turizam, a obje industrije su među najteže pogođenim pandemijom.

Kriza u EU i nedostatak finansijskih sredstava za investicije se osjetila u svim zemljama regiona, te je povećanje interesovanja investitora iz NR Kine i Bliskog Istoka značajno za zemlje Jugoistočne Evrope. Međutim i uz povećanje investicija iz Ruske federacije, Bliskog istoka ili NR Kine, u zemljama regiona su i dalje najznačajniji investitori evropske zemlje.

U Jugoistočnoj Europi, uz procese integracije u EU i sve veću regionalnu saradnju, sve zemlje nastoje unaprijediti aktivnosti privlačenja stranih investitora, u cilju povećanja priliva DSI. U nastavku slijede pregledi najavljenih novih projekata stranih ulagača, a na osnovu kojih se mogu prognozirati i trendovi DSI u narednom periodu.

Za razliku od 2018. godine, kada su sve zemlje regiona imale povećanje vrijednosti najavljenih novih projekata, u 2019. godini je značajno smanjena vrijednost najavljenih novih projekata.

Za sve zemlje regiona (sa izuzetkom Hrvatske), registrovano je i blago smanjenje broja najavljenih projekata u odnosu na 2018. godinu.

Vrijednost najavljenih Greenfield projekata za period 2009-2019, zemlje regiona

u milionima US\$

Region/država	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Albanija	115	58	450	303	56	55	139	36	12	188	183
BiH	1,316	310	1,235	1,221	840	978	3,140	936	552	701	558
Crna Gora	120	510	388	334	849	1,139	44	615	47	1,988	582
Kosovo*							15	34	46	219	58
S. Makedonija	775	415	830	981	554	849	342	291	111	855	237
Srbija	3,234	3,735	3,964	4,509	4,130	1,960	4,470	2,068	3,842	6,699	4,172
Jugoistočna Evropa	5,561	5,028	6,867	7,349	6,429	4,981	8,150	3,980	4,610	10,651	5,790
Hrvatska	1,526	2,305	2,115	1,016	1,089	871	509	381	540	876	1,494
Slovenija	289	638	459	445	266	209	137	371	448	643	456

Izvor: UNCTAD, World Investment Report, WIR 2019 do 2015. i WIR 2020 od 2015. do 2019.

Kosovo* u skladu sa Rezolucijom SB UN 1244

Detaljniji pregled podataka UNCTAD-a dostupni u okviru FIPA analize WIR 2020, iz mjeseca jula.

Izvještaji UNCTAD-a dostupani na:

<https://unctad.org/en/pages/PublicationWebflyer.aspx?publicationid=2769>

Tabele u okviru WIR 2020 dostupne na:

<http://unctad.org/en/Pages/DIAE/World%20Investment%20Report/Annex-Tables.aspx>

PODATCI O DSI NA OSNOVU INFORMACIJA MINISTARSTVA VANJSKE TRGOVINE I EKONOMSKIH ODNOSA BIH (MVTEO-a)

Podaci Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa u BiH (MVTEO) o direktnim stranim investicijama za prethodni period predstavljaju pregled **registrovanog** stranog kapitala kod nadležnih sudova, koje Agencija koristi za analize ulaganja po kompanijama. Napominjemo da pregled o visini ulaganja, po osnovu registracija, u kraćem vremenskom periodu ili za tekući period, ne daje kompletnu informaciju, obzirom da većina kompanija vrši preregistracije po završetku investicionog ciklusa, a prilikom registracije novih kompanija registruje se osnovni kapital od 1,000 KM kao početni u Federaciji BiH i 1KM u Republici Srpskoj.

Na osnovu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o politici direktnih stranih ulaganja u Bosni i Hercegovini iz juna 2010. godine, u Ministarstvu vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH (MVTEO), prešlo se na novi sistem izvještavanja. Na osnovu elektronski dostavljenih podataka od nadležnih sudova u bazi podataka raspoložive su registracije od 1. 1. 2009. godine.

Informaciju o broju registrovanih kompanija i iznosima investicija, neophodno je redovno ažurirati sa Ministarstvom vanjske trgovine i ekonomskih odnosa, obzirom da se u bazu podataka koja im je dostupna, unose i izmjene po naknadno prispjelim rješenjima ili izmjene na osnovu provjera sa nadležnom sudovima.

Prema Informaciji Ministarstva vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, ukupne registrovane promjene stranog kapitala za period **od 1. 1. 2009. do 31. 12. 2019. godine su iznosile 3.6 milijardi KM ili 1.9 milijardi eura.**

Promjene stranog kapitala registrovane u periodu I – V 2020. godine

Prema MVTEO pregledu iz septembra 2020. godine, u prvih pet mjeseci 2020. registrovane su promjene kapitala u iznosu 478.3 miliona KM. Mada se radi o preliminarom iznosu može se istaći da su najznačajnija povećanja kapitala registrovana za Srbiju i Tursku, a najveće smanjenje kapitala za Švicarsku.

Značajna povećanja kapitala u prvih pet mjeseci 2020. godine su registrovale kompanije:

- Institut Mihajlo Pupin d.o.o. Beograd, PJ Bijeljina (osnivač Institut Mihajlo Pupin d.o.o. Beograd, Srbija);
- ZIRAAT GYO d.o.o. Sarajevo (novoosnovano društvo, osnivač Ziraat Gayrimenkul Yatirim Ortakligi A.S., Turska);
- ITC CONSTRUCTOR GROUP d.o.o. Sarajevo (osnivač A M A H Alfaresi Mohammad, Kuvajt);
- EASTERN MINING d.o.o. Sarajevo (povećanje kapitala osnivača Adriatic Metals PLC iz Velike Britanije);
- AL JAZEERA NETWORK d.o.o. Sarajevo (Al Jazeera Media Network, Qatar);
- Riverland Properties d.o.o. (osnivač ABE-DRABOH AHMAD ABE-DRABOH RAWASHDEH iz Jordana);

U istom periodu registrovana su i smanjenja kapitala i povlačenja investitora (prodaja kapitala) u društvima:

- Alfainvest-Kreis d.o.o. Banja Luka (Kreis Industriehandel/Vermittlung AG, Švicarska, povezano sa prodajom Vitaminke a.d. Banja Luka domaćoj kompaniji);
- Privredno društvo Elektroistok-izgradnja d.o.o. Beograd, PJ Banja Luka (osnivač Elektroistok-izgradnja d.o.o. Beograd);
- EL-EN SOLUTIONS d.o.o. Laktaši (osnivač Norlen Trading Limited, Kipar).

Najznačajnije registrovane promjene stranog kapitala u 2019. godini

Prema trenutno dostupnim podacima, u 2019. godine najveća povećanja kapitala su registrovana iz: Hrvatske (28.8 miliona KM), Saudijske Arabije (24.1), Italije (13.8), Srbije (13.2), Njemačke (12.5) i Malezije (11.7 miliona KM).

Najznačajniji negativni iznosi su registrovani za Švicarsku, Nizozemsku, Austriju i Norvešku.

Značajna povećanja kapitala u 2019. godini su registrovale kompanije:

- GRAND HOTEL BRISTOL d.o.o. Sarajevo (povećanje kapitala suosnivača društva, Saudijska Arabija);
- INTRADE ENERGIJA d.o.o. Sarajevo (povećanje kapitala osnivača Petrol d.d. Slovenija);
- MBI DEVELOPMENT d.o.o. Sarajevo (Bumi Hiway Balkans (LABUAN) LIMITED, Malezija);
- RDT SWISSLION d.o.o. Trebinje (povećanja kapitala suosnivača iz Srbije i Makedonije, a u vlasništvu grupacije Swisslion iz Srbije);
- NLB Leasing d.o.o. Sarajevo (NLB d.d. Ljubljana, Slovenija);
- OKTAL PHARMA d.o.o. Sarajevo (OKTAL PHARMA d.o.o. Hrvatska);
- EHE d.o.o. Banja Luka (INTERENERGO d.o.o. Ljubljana, Slovenija);
- Toplana Zenica d.o.o. (suosnivač KPA Unicon Oy, Finska);
- RAZVOJ I NAPREDAK d.o.o. Sarajevo (umanitarna organizacija "Katar Alkhaira-Qatar Charity", Katar);

Značajni negativni iznos kapitala su registrovani za društva:

- Alfainvest-Kreis d.o.o. i Goldis d.o.o. Banja Luka (Kreis Industriehandel / Vermittlung AG iz Švicarske) povezano sa prodajom društva Vitaminka a.d. Banja Luka domaćoj kompaniji Vitinka Zvornik;
- CC HBC B-H d.o.o. Sarajevo (smanjenje kapitala osnivača CC Beverages Holding II B.V., Nizozemska);
- Blicnet d.o.o. Banja Luka (M:tel preuzima kompaniju od ranijeg vlasnika Telekoma Slovenije);
- HETA d.o.o. SARAJEVO (smanjenje kapitala osnivač HAR GmbH, Austrija);
- GTG plin d.o.o. Zenica (smanjenje kapitala osnivača GTG plin d.o.o. Celje, Slovenija);
- IDC Banja Luka (povlačenje suosnivača International Dialysis Centers B.V. iz Holandije);
- TAMEER d.o.o. Sarajevo (smanjenje kapitala osnivač Mohamed Hashem Mohamed Aljaberi, UAE);

Povlačenje kapitala

Obzirom na česta pitanja o povlačenju kapitala stranih investitora iz BiH, napominjemo da se na osnovu dostupnih podataka Centralne banke BiH i MVTEO-a, ne može sažeti egzaktni podatak o iznosu povučenog kapitala. Iznosi povlačenja kapitala zahtijevaju detaljnije informacije o poslovanju kompanija, koje Agenciji nisu dostupne.

Navode i zaključke o povlačenjima stranih investitora iz BiH treba uzimati sa oprezom i rezervom, obzirom na tokove kapitala u okviru finansijskog sektora, velikih multinacionalnih kompanija i promjena u vlasništvu kompanija⁵.

Finansijski tokovi, u okviru poslovanja samo jednog poslovnog subjekta, utiču da se prema ukupnim iznosima investicija može stvoriti pogrešna percepcija o značajnom smanjenju ili povećanju investicija ako se uspoređuju kraći vremenski intervali. Bez informacija o poslovanju i poslovnim politikama pojedinih kompanija, potrebno je izbjegavati neutemeljene zaključke.

Karakteristično je da su u okviru poslovanja bankarskog sektora ili poslovanja transnacionalnih kompanija, česte dokapitalizacije, ali i povlačenja kapitala. Ako su u pitanju značajni iznosi, utiču na ukupne iznose stranog kapitala za kvartal ili godinu, bez da su povezani sa smanjenjem aktivnosti određene banke ili kompanije na prostoru BiH.

Analizirajući negativne iznose registrovanog kapitala (MVTEO podaci) u prethodnim godinama, ona su najčešće povezana sa promjenom u okviru vlasničke strukture kompanije, tako odražavaju smanjenje kapitala za određenu zemlju, ali ne utiču na smanjenje ukupnog stranog kapitala ili smanjenje aktivnosti određene kompanije u BiH (promjene u vlasničkoj strukturi za pojedine kompanije, kada se sa firme osnivača prebacuju vlasnički udjeli na druga povezana društva iste grupacije ali iz druge zemlje, primjeri: EFT TE Stanari -/+ Danska/Velika Britanija, Soda Lukavac -/+ Turska/Holandija ili Maxi prodavnice -/+ Luxemburg i Srbija/Holandija).

Većina povlačenja velikih investitora sa prostora Bosne i Hercegovine je bila vezana za poslovanje tih kompanija i povlačenje iz zemalja regiona. Neki od primjera promjena u vlasničkoj strukturi ili **akvizicije koje su vezane za planove o poslovanju u regionu, a ne isključivo za BiH su:**

- U 2020. godini je objavljeno da NLB Bank d.d. Ljubljana preuzima Komercijalnu banku d.d. Beograd.
- U 2019. godini je objavljeno preuzimanje dijela Agrokora od Fortenova Grupa, a u okviru koje će najveći pojedinačni vlasnik biti Sberbanka sa 39.2% udjela.
- U 2018. godi je objavljeno da BC Partners iz Velike Britanije preuzima akcije u United Grup od američkog KKR-a (Telemach, N1, Sport klub, vrijednost ugovora 2.6 milijardi eura), a u martu 2019. je objavljeno da je akvizicija uspješno završena.
- Također je objavljeno i da je kompanija MHP SE iz Ukrajine preuzima Perutnine Ptuj u Sloveniji, a akvizicija bi podrazumijevala i kompanije Perutnine Ptuj u regionu (u BiH Breza i Srbac).
- Za matičnu firmu Kovinoplastike d.o.o. Sarajevo je objavljeno da je novi suvlasnik Kovinoplastike u Sloveniji finski investicijski fond KJK (osim Kovinoplastike i Elana, ovaj fond je kupio Iskra ISD).

⁵ Primjer I: Povlačenje kapitala na kraju jednog izvještajnog perioda, zatim povećanje kapitala u narednom izvještajnom periodu; Primjer II: po osnovu dva Rješenja, registrovano je povećanje, ali i smanjenje kapitala za kompaniju iz finansijskog sektora ali sa ukupnim povećanjem kapitala u jednom izvještajnom periodu i smanjenjem kapitala u drugom izvještajnom periodu, a u ukupnom iznosu i poslovanju privrednog subjekta bez značajnijih promjena).

- U oktobru 2019. godine je objavljeno da je kompanija iz Češke proizvođač lijekova Zentiva potpisala konačni sporazum o kupovini poslovanja u srednjoj i istočnoj Evropi (CEE) američke farmaceutske kompanije Alvogen (u BiH posluje Alvogen Pharma d.o.o. Sarajevo).

U prethodnim godinama je evidentirano povlačenje stranih investitora uz prodaju kompanija domaćim firmama:

- U 2014. godini, domaći trgovački lanac Bingo preuzeo francuski Interex, a u 2017. preuzima Alta Shopping Centar od austrijskog fonda Centrice (prema drugom izvoru austrijski fond Lone Star). U 2011. godini je vlasnik američke kompanije Triland Development napustio BiH, a za Alta Shopping Centar u Sarajevu je Hypo Alpe Adria Banka aktivirala hipoteku, te je prodajni centar poslovao pod ugovorom sa Hypo bankom. Alta je zbog poteškoća koje je imala nekadašnja Hypo banka (Addiko bank) stavljena na prodaju 2015. godine.
Bingo također preuzima i akcije Tuzlanske pivare u 2018. godini (prethodni akcionari iz Slovenije i Lihtenštajna).
- U 2018. godini je objavljeno da je Telekom Slovenije prodao je 100% udjel u banjalučkom Blicnetu, a kupac je Telekom Srpske.
- Kompaniju Vitaminka Banja Luka u 2019. godini je preuzela Vitinka Zvornik (raniji vlasnik Kreis-Industriehandel AG iz Švicarske).
- Italijanska kompanija Predieri Metalli s.r.l. je prodala svoj udio u firmi Presal Extrusion d.o.o. Široki Brijeg, a novi vlasnik je Emerus d.o.o. Široki Brijeg (suosnivači iz BiH i Hrvatske);
- U 2017. godini Euro-Metali d.o.o. Doboj Jug (kompanija kćerka Hifa Oil) preuzima Mersteel d.o.o. Sarajevo, koja je bila u vlasništvu slovenačke firme Mersteel d.o.o. Naklo.

Na kraju, moramo istaći, da su uz navedene primjere povlačenja investitora ili kapitala, značajno češće informacije o stranim investitorima koji reinvestiraju i najavljuju dalje proširenje proizvodnje ili aktivnosti u BiH, kao i informacije o interesu stranih ulagača za ulaganje u BiH.

PODACI AGENCIJE ZA STATISTIKU BiH O STRANIM PODRUŽNICAMA

U januaru 2016. godine, u okviru Strukturne poslovne statistike, Agencija za statistiku BiH je objavila prvi pregled Strane podružnice u Bosni i Hercegovini (Inward FATS) za 2013. godinu, a u septembru 2020. godine je objavljen pregled za 2018. godinu (dostupni su pregledi za period 2012 – 2018). Međutim, obzirom na promjene u obuhvatu, podaci objavljeni za 2017. i 2018. godinu, nisu usporedivi sa prethodnim pregledima.

Saopštenje sadrži osnovne varijable koje se zahtijevaju EU Regulativom 716/2007 za ovu oblast statistike, a odnose se na preduzeća koja su u većinskom stranom vlasništvu (50% i više stranog vlasništva), dok su u prethodnim pregledima bila uključena samo preduzeća sa 20 i više zaposlenih.

Iako se pregled ne odnosi na sve registrovane direktne strane investicije u BiH, dostupni podaci i izraženi procenti, uz podatke od značaja za poslovanje kompanija u okviru navedenih djelatnosti, mogu koristiti za analize u okviru DSI.

U 2018. godinu broj stranih podružnica u BiH iznosio je 870, što je 1.3% od ukupnog broja poslovnih subjekata (preduzeća i preduzetnici) obuhvaćenih strukturnim poslovnim statistikama (SPS obuhvat). Najveći broj stranih podružnica je u područjima Prerađivačka industrija (30.9%) i Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (30.0%).

Strane podružnice su u 2018. godini imale 69,957 zaposlenih što je 12.9% od ukupnog broja zaposlenih u SPS obuhvatu. Najveći broj zaposlenih u okviru stranih podružnica je u Prerađivačkoj industriji (60.1%) i Trgovina na veliko i malo; popravak motornih vozila i motocikala (22.3%).

Prema podacima Agencije za statistiku BiH:

Posmatrano po zemljama porijekla, 66.3% stranih podružnica je iz zemalja članica Evropske unije koje zapošljavaju 72.8% zaposlenih u stranim podružnicama, a 33.7% iz zemalja koje nisu članice Evropske unije sa 27.2% zaposlenih.

Ukupno 63.9% zaposlenih u stranim podružnicama je registrovano iz sljedećih država i to: Slovenije 13.2%, Hrvatske 10.1%, Njemačke 8.5%, Švicarske 7.9%, Srbije i Nizozemske po 7.8%.

Podaci dostupni na web stranici Agencije za statistiku BiH:

http://bhas.gov.ba/data/Publikacije/Saopstenja/2020/SBS_02_2018_Y1_0_BS.pdf

BOSNA I HERCEGOVINA I REGION U IZVJEŠTAJIMA MEĐUNARODNIH ORGANIZACIJA

Zvanični statistički podaci i makroekonomski pokazatelji objavljeni za 2019. godinu ukazuju na usporavanje privrednog rasta BiH i nastavak opadajućeg trenda industrijske proizvodnje iskazanog negativnom stopom promjene. Smanjenje izvoza u 2019. godini dovelo je do vanjskotrgovinskog robnog deficita, najvišeg još od vremena početka ekonomske krize 2008. godine. Smanjenjem priliva direktnih stranih investicija u 2019. godini zaustavljen je kratkoročni pozitivan trend priliva DSI. Stopa nezaposlenosti zadržala je višegodišnji trend smanjenja.

Ekonomski rast, da bi imao povoljan utjecaj na razvoj i blagostanje, mora proizlaziti iz konkurentnosti koja će biti održiva tokom vremena, a biti utemeljena na znanju, istraživanju i razvoju, kao i inovacijama, te u harmoniji s društvenim i ekološkim naslijeđem i željenom budućnošću. Stoga, nacionalna konkurentnost, jedna je od najvažnijih tema i zadataka nosilaca ekonomske politike u svakoj zemlji. Imajući u vidu kompleksnost pojma nacionalne konkurentnosti, u nastavku su prezentovani izvodi iz izvještaja međunarodnih institucija koji na različite načine pristupaju mjerenju konkurentnosti države. Svaki od tih pristupa stavlja akcenat na određene faktore koji određuju konkurentnost države i koji predstavljaju mjerljive rezultate ostvarenog nivoa konkurentnosti.

Prema podacima iz izvještaja međunarodnih organizacija, a na osnovu većine indikatora, Bosna i Hercegovina i dalje zaostaje u odnosu na zemlje u okruženju. Može se zaključiti da sporost i nedosljednost u provođenju reformskih ciljeva za rezultat ima i lošiju poziciju Bosne i Hercegovine u odnosu na ostale zemlje u brojnim analizama međunarodnih organizacija. Kao i u prethodnim godinama, uz blagi porast pojedinih ocjena, najčešće smo rangirani lošije u odnosu na zemlje regiona i na dnu smo ljestvice evropskih zemalja. Produbljivanje političke krize, sporost ili zastoj u otklanjanju poslovnih barijera i loša pozicija BiH u okviru izvještaja međunarodnih organizacija, otežavaju predstavljanje Bosne i Hercegovine kao pozitivne destinacije za ulaganje i privlačenje stranih investitora.

Cilj ove analize je da na jednom mjestu predstavi izvode iz najrelevantnijih međunarodnih izvještaja i prezentuje položaj BiH u odnosu na ostale države, prvenstveno one iz regiona i djelimično ukaže na glavne probleme vezane za konkurentnost, te hitnost potrebe za reformama.

DOING BUSINESS 2021

World Bank / Svjetska banka

Tokom 17 godina svog postojanja, izvještaj Doing Business cijenjen je alat za zemlje koje žele mjeriti uslove i troškove poslovanja, i raditi na poboljšanju ukupne poslovne klime. Objava ovogodišnjeg izvještaja – Doing Business 2021 je suspendirana dok se ne završi postupak nezavisne revizije.

Naime, zabilježen je niz nepravilnosti u vezi s promjenama podataka u prethodnim izvještajima. Provođi se sistematski pregled i procjena promjena podataka koje su se dogodile nakon institucionalnog postupka pregleda podataka za posljednjih pet izvještaja Doing Business.

U cilju očuvanja integriteta i nepristranosti podataka i analiza, pristupilo se sistematskoj nezavisnoj reviziji procesa prikupljanja podataka i kontroli zaštite integriteta podataka. Retrospektivno će se korigovati podaci zemalja koje su bile najviše pogođene nepravilnostima. Do tada, biće obustavljeno objavljivanje izvještaja.

GLOBALNI IZVJEŠTAJ KONKURENTNOSTI 2019

Svjetski ekonomski forum, 2019.

GLOBAL COMPETITIVENESS REPORT (GCR) 2019

World Economic Forum (WEF), 2019

Globalni izvještaj konkurentnosti, kao godišnju publikaciju objavljuje Svjetski ekonomski forum od 1979. godine. U okviru izvještaja vrši se procjena konkurentnosti zemalja, a od 2004. podaci su dostupni i za Bosnu i Hercegovinu⁶.

Uz izmjene u okviru proračuna indeksa tokom godina, ukupni broj indikatora sveden je na 103, a udio „čvrstih“ statističkih indikatora (pored indikatora iz ankete privrednika) povećan je sa ranijih 31% – 43% na 70%, što znači da sada ukupni rang znatno manje ovisi o percepciji, a više o brojčanim statističkim pokazateljima. Istraživanjem u 2019. godini uključena je 141 država, čime je obuhvaćeno 99% svjetskog BDP-a i 94% svjetske populacije.⁷

Metodologija pripreme izvještaja se temelji na analizi 12 stubova konkurentnosti: institucije, infrastruktura, primjena ICT-a, makroekonomska stabilnost, zdravlje, obrazovanje i vještine, tržište proizvoda, tržište rada, finansijski sistem, veličina tržišta, poslovna dinamika i kapacitet za inovacije. Stubovi konkurentnosti grupisani su u četiri skupine: poslovno okruženje, ljudski kapital, tržišta i inovacijski ekosistem. Indeks identifikira prednosti i nedostatke svake pojedine ekonomije, te pomaže odrediti bitna područja poboljšanja i pratiti napredak.

Prema objavljenom Globalnom izvještaju konkurentnosti 2019, Bosna i Hercegovina se nalazi na 92. mjestu od ukupno rangirane 141 države, te je za jednu poziciju lošije pozicionirana u odnosu na prethodni izvještaj. Prema novoj metodologiji raspon ocjena GCI je od 0-100, a za BiH u 2019. godini vrijednost indeksa konkurentnosti je iznosila 54.7, te je u okviru vrijednosti indeksa zabilježeno poboljšanje za 0.6 boda. U poređenju sa državama našeg regiona i Evrope, Bosna i Hercegovina je i u ovogodišnjem izvještaju najslabije rangirana.

⁶ U 2004. godini GCI se proračunavao na bazi 110 parametara u okviru tri sub-indeksa i 12 stubova konkurentnosti, a za 117 zemalja.

⁷ U prethodnom Izvještaju sa 98 indikatora posmatrana je konkurentnost u 140 zemalja. S obzirom na promjene u izračunu metodologije indeksa globalne konkurentnosti, BiH bi prema novoj metodologiji u prethodnoj godini zauzimala 90. mjesto, gdje je zabilježila nazadak za jedno mjesto.

Iako rezultati ovogodišnjeg Izvještaja, obzirom na metodološke izmjene, nisu usporedivi sa rezultatima prethodnih godina, u nastavku je predstavljena tabela sa ostvarenim pozicijama na listi globalne konkurentnosti za zemlje regiona:

	Ukupan broj zemalja	Albanija	BiH	Crna Gora	Hrvatska	Sjeverna Makedonija	Slovenija	Srbija
2001.	75	-	-	-	-	-	31	-
2002.	80	-	-	-	58	-	28	-
2003.	102	-	-	77	53	81	31	77
2004.	104	-	81	89	61	84	33	89
2005.	117	100	95	80	62	85	32	80
2006.	125	98	89	87	51	80	33	87
2007.	131	109	106	-	57	94	39	-
2008.	134	108	107	65	61	89	42	85
2009.	133	96	109	62	72	84	37	93
2010.	139	88	102	49	77	79	45	96
2011.	142	78	100	60	76	79	57	95
2012.	144	89	88	72	81	80	56	95
2013.	148	95	87	67	75	73	62	101
2014.	144	97	-	67	77	63	70	94
2015.	140	93	111	70	77	60	59	94
2016.	138	80	107	82	74	68	56	90
2017.	137	75	103	77	74	-	48	78
2018.*	140	76	91	71	68	84	35	65
2019.	141	81	92	73	63	82	35	72

*obzirom na metodološke izmjene u 2018. godini, pozicije nisu usporedive i ne predstavljaju poboljšanje/pogoršanje u odnosu na rezultate iz 2017. godine.

Prema Izvještaju globalne konkurentnosti 2019, Singapur je najkonkurentnija država u svijetu, a slijede Sjedinjene Američke Države, Hong Kong, Nizozemska i Švicarska, dok se Čad nalazi na posljednjem mjestu. Nizozemska je najkonkurentnija država Evropske unije. Najbolje rangirana država našeg regiona je Slovenija, koja je na 35. mjestu na globalnoj listi konkurentnosti, slijede je Hrvatska (na 63. mjestu), Srbija (72.), Crna Gora (73.), Albanija (81.) i Sjeverna Makedonija (na 82. mjestu).

U dvanaest stubova konkurentnosti, Bosna i Hercegovina nije zabilježila značajnije promjene u poređenju sa prošlogodišnjim izvještajem. Najbolji plasman BiH je ostvarila u okviru stuba „makroekonomska stabilnost“ 64. mjesto u svijetu sa vrijednošću boda 75.0 (od mogućih 100), takođe u oblasti „zdravstvo“ gdje je 73. sa vrijednošću 80.3 boda. Najveći problemi po konkurentnost Bosne i Hercegovine, odnosno ostvaren najlošiji plasman (117. mjesto) je u okviru dvanaestog stuba: „inovacijske sposobnosti“ sa 28.0 bodova i „poslovne dinamike“ sa 51.0 bodom.

Loš plasman imamo i po pitanju: „veličina tržišta“ pozicija 101. sa vrijednošću boda 42.3, „tržišta rada“: 107. poziciju (vrijednost boda 53.3), zatim 108. poziciju BiH je zauzela u okviru stuba „tržište proizvoda“ (bod 50.8), a „institucija“: 114. poziciju (bod 44.4). Skromne vrijednosti indeksa, ali pozicije u okviru 100 zemalja, ostvarene su za „primjena ICT“ i „finansijski sistem (80. mjesto), te „vještine (82.) i „infrastruktura“ (84. pozicija).

Vrijednosti indeksa konkurentnosti i pozicija Bosne i Hercegovine, kao posljednje zemlje u regionu i Evropi, potvrđuju neophodnost ubrzanja reformskih procesa. Globalni izvještaj

konkurentnosti 2019 naglašava da ekonomije koje žele prosperitet moraju biti otvorene novim idejama, efikasne u prihvaćanju promjena, odlučno graditi inovacijski ekosistem sa inovacijama prisutnim na svim nivoima, te ulagati u zaposlenike kao ključni faktor razvoja i uspjeha.

INDEKS EKONOMSKIH SLOBODA 2020

2020 INDEX OF ECONOMIC FREEDOM, The Heritage Foundation, januar 2020.g.

Indeks ekonomskih sloboda predstavlja teorijsku analizu faktora koji utiču na institucionalno okruženje ekonomskog razvoja. Ekonomska sloboda predstavlja pravo svakog pojedinca da privređuje, raspolaže i upravlja svojim radom i imovinom. U ekonomski slobodnim društvima, vlade dopuštaju slobodno kretanje radne snage, kapitala i dobara, a minimalne intervencije države trebaju da se odnose samo na zaštitu osnovnih svojinskih prava.

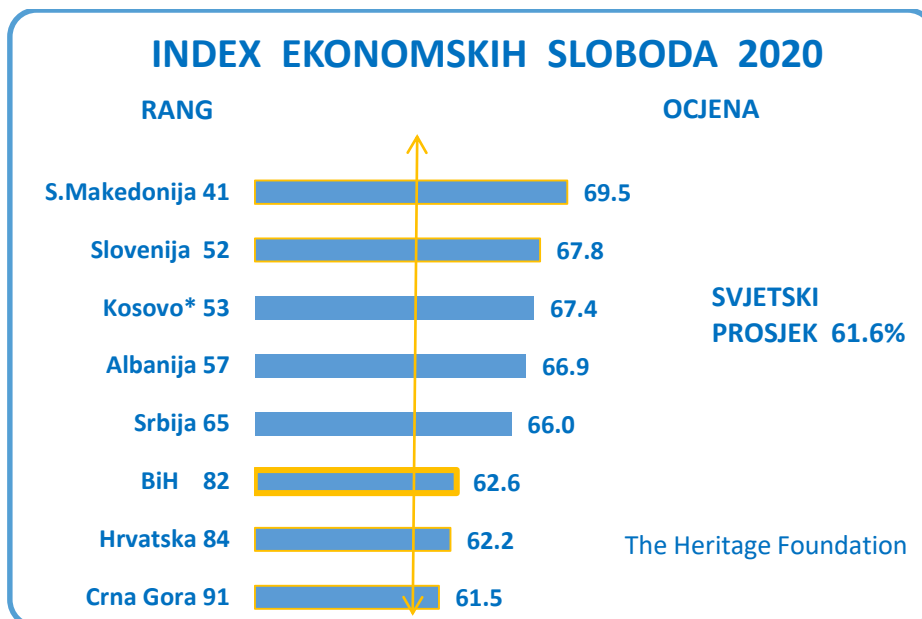
Indeks ekonomskih sloboda rangira i ocjenjuje privrede zemalja na osnovu rezultata koje ostvaruju u 12 područja koja utiču na ukupnu ekonomsku slobodu, a koja su podijeljena na 4 kategorije kroz koje se vrši evaluacija:

- Vladavina prava (prava vlasništva, integritet vlasti, efikasnost pravosuđa);
- Veličina administracije (državna potrošnja, poresko opterećenje i fiskalno zdravlje);
- Regulatorna efikasnost (sloboda poslovanja, sloboda rada i radne snage, monetarna sloboda);
- Otvorenost tržišta (sloboda trgovine, sloboda investiranja, finansijska sloboda).

Svaka od 12 kategorija ekonomskih sloboda ocjenjuje se pomoću ljestvice od 0 do 100. Ukupan rezultat ekonomske slobode za svaku zemlju predstavlja prosjek 12 posmatranih komponenti. Za ovogodišnji izvještaj, podaci za sve posmatrane zemlje su prikupljeni u periodu od 01. 07. 2018. godine do 30. 06. 2019. godine. Index ekonomskih sloboda 2020 obuhvatio je 180 zemalja svijeta od kojih je samo 6 dobilo najviše ocjene i svrstane su u grupu „ekonomski slobodnih“ zemalja. Trideset i jedna (31) zemlja je u kategoriji „uglavnom ekonomski slobodnih“, a 62 zemlje su „ekonomski umjereno slobodne“. S negativne strane Indeksa, 62 ekonomije su dobile ocjenu "uglavnom neslobodnih" zemalja, a 19 se smatraju "represivnim".

Prva država na ovogodišnjoj listi ekonomski najslobodnijih država je Singapur (89.4), zatim Hong Kong (89.1), New Zeland (84.1), Australija (82.6), Švajcarska (82.0) i Irska (80.9). Ukupni rezultat Hong Konga kao druge najslobodnije ekonomije na svijetu je promjenjen u odnosu na prethodnu godinu, kada je zauzimao prvo mjesto najslobodnije ekonomije svijeta.

Zemlje našeg regiona prema ovogodišnjem izvještaju, spadaju u grupu „ekonomsko umjereno slobodnih“ zemalja. Sjeverna Makedonija je na 41. mjestu, Slovenija je 52, Kosovo* 53, Albanija 57, Srbija 65, BiH 82, Hrvatska 84. i Crna Gora 91. država svijeta prema indeksu ekonomskih sloboda.

Kosovo* u skladu sa Rezolucijom SB UN 1244

https://www.heritage.org/index/pdf/2020/book/index_2020.pdf

Bosna i Hercegovina se nalazi na 82. mjestu od ukupno 180. zemalja svijeta. U odnosu na prošlu godinu, kada je naša zemlja zauzimala 83.mjesto, ostvaren je izvjestan napredak, te se zadržala u grupi „ekonomski umjereno slobodnih“ država. Ukupna ocjena naše zemlje iznosi 62.6, a svjetski prosjek indexa ekonomskih sloboda u 2020. godini iznosi 61.6%.

Bosna i Hercegovina je ostvarila porast od 0.7 poena poboljšanjem u većini posmatranih kategorija, dok je zabilježen pad u pogledu efikasnosti pravosuđa, slobode trgovine i monetarne slobode.

Bosna i Hercegovina se nalazi na 38. mjestu od 45 zemalja u Evropi.

Ukupna ocjena je ispod regionalnog prosjeka i nešto malo iznad svjetskog prosjeka. Od 45 zemalja Evrope, iza Bosne i Hercegovine na listi su: Hrvatska, Crna Gora, Moldavija, Bjelorusija, Rusija, Grčka i Ukrajina. Prema ovogodišnjem izvještaju o ekonomskim slobodama, navodi se da je trgovina pokretač rasta, ali je cjelokupno privredno okruženje jedno od najkomplikovanijih u regionu, što ometa pojavu jakog privatnog sektora. Visoko decentralizovana vlada ometa koordinaciju i reformu politike, dok prekomjerna birokratija, slaba vladavina zakona i segmentacija tržišta obeshrabruju strane investicije. Percepcija javnosti o korupciji i zloupotrebi novca poreskih obveznika motivišu mnoge da ostanu u neformalnoj ekonomiji.

Sjeverna Makedonija: Od država našeg regiona, Sjeverna Makedonija je najbolje plasirana u izvještaju Indeks ekonomskih sloboda 2020, ali za razliku od prošlogodišnjeg izvještaja pokvarila je svoj rezultat za osam mjesta i tako da je iz „uglavnom ekonomski slobodnih“ zemalja prešla u grupu „ekonomsko umjereno slobodnih“. Sjeverna Makedonija, sa ocjenom 69.5, zauzima 41. mjesto, od ukupno 180 zemalja svijeta. Njen ukupan rezultat je smanjen za 1.6 poena, zbog smanjenja trgovinskih, monetarnih i poslovnih sloboda koje prevazilaze poboljšanja u fiskalnom zdravlju, slobodi rada i efikasnosti pravosuđa. Sjeverna Makedonija se nalazi na 23. mjestu među 45 zemlje regiona Evrope, a ukupna ocjena je iznad regionalnih i svjetskih prosjeka. Održala je makroekonomsku stabilnost nakon globalne finansijske krize, ali

je njena unutrašnja politička kriza ometala bolje ekonomske performanse. Potrebne su strukturne reforme za rješavanje vladine korupcije i nabujale birokratije. Pravni okvir je dobar, ali je sprovedba spora i slaba.

Slovenija: Ocjena ekonomske slobode u Sloveniji iznosi 67.8, što ekonomiju čini 52 slobodnom u 2020. godini. Ukupni rezultat je povećan za 2.3 boda prvenstveno zbog višeg integriteta države. Slovenija je zauzela 27. mjesto od 45 zemalja Evrope, a njen ukupni rezultat je ispod regionalnog i znatno viši iznad svjetskog prosjeka.

Kosovo*: Prema najnovijem izvještaju The Heritage Foundation 2020, Kosovo je zauzelo 53. poziciju ekonomskih sloboda za ovu godinu sa ocjenom od 67.4. Zbog poboljšanja ocjene imovinskih prava ukupan rezultat je povećan za 0.4 boda. Kosovo je rangirano na 28. mjestu među 45 zemalja u regiji Evrope, a ukupan rezultat je nešto ispod regionalnog i znatno iznad svjetskog prosjeka.

Albanija: Sa ukupnom ocjenom ekonomskih sloboda 66.9, Albanija je na 57. mjestu ljestvice svjetskih ekonomija. Ukupna ocjena je porasla za 0.4 boda što je rezultiralo značajnim poboljšanjem, drugu godinu za redom, u oblasti fiskalnog zdravlja i većim rezultatima za efikasnost pravosuđa, slobodu rada i potrošnju vlade. Albanija se nalazi na 30. mjestu od 45 zemalja u regionu Evrope, čime je pogoršala poziciju za tri mjesta u odnosu na prošlu godinu a ukupna ocjena je ispod regionalnog prosjeka, ali iznad svjetskog prosjeka.

Srbija: Rezultat ekonomske slobode Srbije je 66.0 što čini njenu ekonomiju 65. u indexu sloboda 2020. godine. Ukupna ocjena je porasla za 2.1 boda, s poboljšanjima u osam područja od ukupno 12, koja utiču na ekonomsku slobodu zemlje, i poboljšanje ocjene, a to su prava vlasništva, efikasnost pravosuđa, integritet vlade, poresko opterećenje, vladina potrošnja, fiskalno zdravlje, monetarna sloboda i sloboda trgovine, koja nadmašuje padove slobode poslovanja i rada. Srbija je rangirana na 35. poziciji od 45 zemalja u regionu Evrope, a ukupna ocjena je ispod regionalnog prosjeka, ali iznad svjetskog prosjeka.

Hrvatska: Ocjena ekonomske slobode Hrvatske je 62.2 što čini njenu ekonomiju 84. najslobodnijom u indexu 2020. godine. Ukupna ocjena je porasla za 0.8 boda, a porast fiskalnog zdravlja nadoknadio je nagli pad efikasnosti pravosuđa. Hrvatska se nalazi na 39. mjestu od 45 zemalja regiona Evrope, a ukupna ocjena je ispod regionalnog prosjeka, ali iznad svjetskog prosjeka.

Vlada je 2019. godine najavila tri glavna reformska cilja: poboljšanje ekonomske konkurentnosti, obrazovni sistem vezan za potrebe tržišta rada i održive javne finansije.

Crna Gora: Crna Gora je najslabije plasirana država našeg regiona i u ovogodišnjem izvještaju ekonomskih sloboda zauzima 91. poziciju. Ekonomska ocjena Crne Gore je 61.5. Ukupna ocjena je porasla za 1.0 bodova, prije svega zbog većeg integriteta vlade koja nastoji ojačati finansije iz javnog sektora za državnu potrošnju i fiskalno zdravlje, ali sličnih napora nema u toku da se ojača vladavina zakona. Crna Gora je rangirana na 42. mjesto među 45 država u Evropi, a ukupni rezultat je ispod regionalnih i približno je jednak svjetskom prosjeku.

EKONOMSKE SLOBODE ŠIROM SVIJETA 2020

ECONOMIC FREEDOM OF THE WORLD 2020, Fraser Institute, septembar 2020

U odnosu na prethodni indeks, Frejzer institut (Fraser Institute) koristi drugačiju metodologiju. Iako su evidentne razlike u plasmanu ostalih zemalja regiona, Bosna i Hercegovina je ponovo najlošije rangirana.

U godišnjem izvještaju 2020. Fraser Institute indeks se mjeri stepenom ekonomskih sloboda u 162 države svijeta. Indeks mjeri stepen do kojeg politike i institucije država podržavaju ekonomsku slobodu, a ključni faktori ekonomske slobode su lični izbor, sloboda razmjene, sloboda ulaska i takmičenja na tržištu i sigurnost osobe i privatne svojine. Vrijednost indeksa se određuje na osnovu mjerenja stepena ekonomskih sloboda u pet oblasti: veličina vlade (potrošnja, investicije, preduzeća i porezi), pravni sistem i vlasnička prava, čvrstoća valute, sloboda međunarodne trgovine i regulacija (kredita, rada i biznisa).

U ovogodišnjem izvještaju Ekonomske slobode širom svijeta 2020 (sa podacima koji se odnose na 2018. godinu), Bosna i Hercegovina je zauzela 82. mjesto.

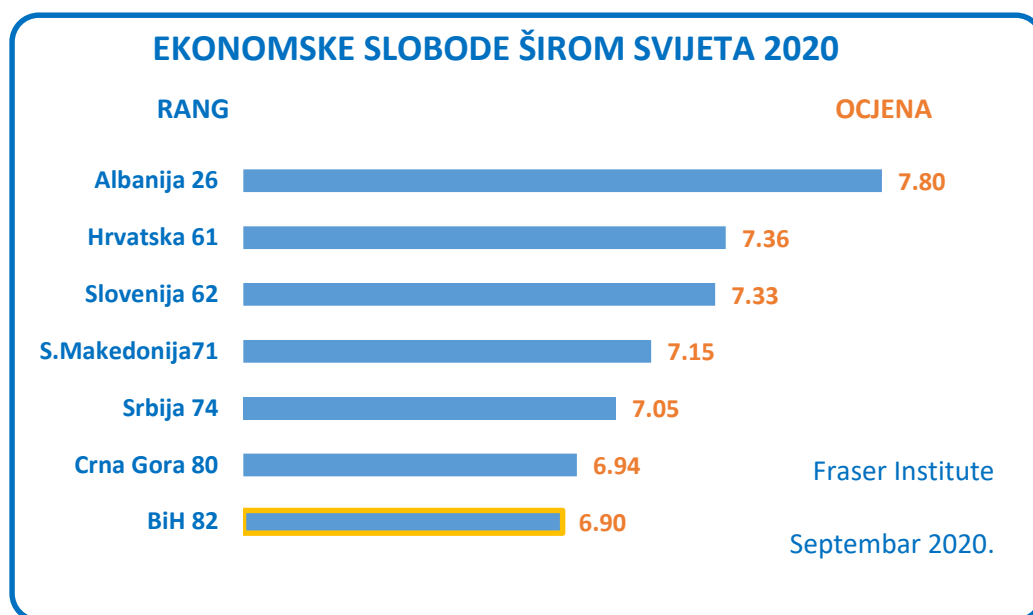
Vrijednost indeksa ekonomskih sloboda za BiH iznosi 6.90 (na skali od 1 do 10 gdje viša vrijednost indeksa pokazuje viši nivo ekonomske slobode). Bosna i Hercegovina je poboljšala svoj rang u odnosu na prethodni izvještaj, (za 10 mjesta), ali i dalje ostaje najlošije plasirana zemlja regiona. Bosna i Hercegovina, prema Izvještaju, spada u grupu zemalja sa restriktivnim ekonomskim okruženjem. Najbolje ocjene BiH ima u okviru oblasti koja se tiče stabilnosti domaće valute i slobode međunarodne trgovine, dok je najslabiji ranking zabilježen u okviru oblasti pravnog sistema i vlasničkih prava.

Ocjene BiH u ključnim komponentama ekonomskih sloboda:

- Veličina države: 6.45 (u odnosu na 5.63 od prošle godine);
- Pravni sistem i vlasnička prava: 4.57 (u odnosu na 4.19);
- Pristup čvrstoj valuti: 8.30 (u odnosu na 8.31);
- Sloboda međunarodne trgovine: 7.69 (u odnosu na 7.84);
- Regulacija kredita, rada i biznisa: 7.48 (u odnosu na 7.50);

Kao i u prošlogodišnjem izvještaju, najbolje rangirane države svijeta su Hong Kong i Singapur, a država sa najnižim stepenom ekonomskih sloboda je Venecuela.

Sve države našeg regiona su u ovogodišnjem izvještaju plasirane bolje od BiH. Albanija je na visokom 26. mjestu, Hrvatska na 61, Slovenija na 62, Sjeverna Makedonija na 71, Srbija 74, i Crna Gora 80, dok je BiH plasirana na 82. mjestu globalne liste indeksa ekonomskih sloboda.

<https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/economic-freedom-of-the-world-2020.pdf>

INDEKS PERCEPCIJE KORUPCIJE – CORRUPTION PERCEPTIONS INDEX 2019

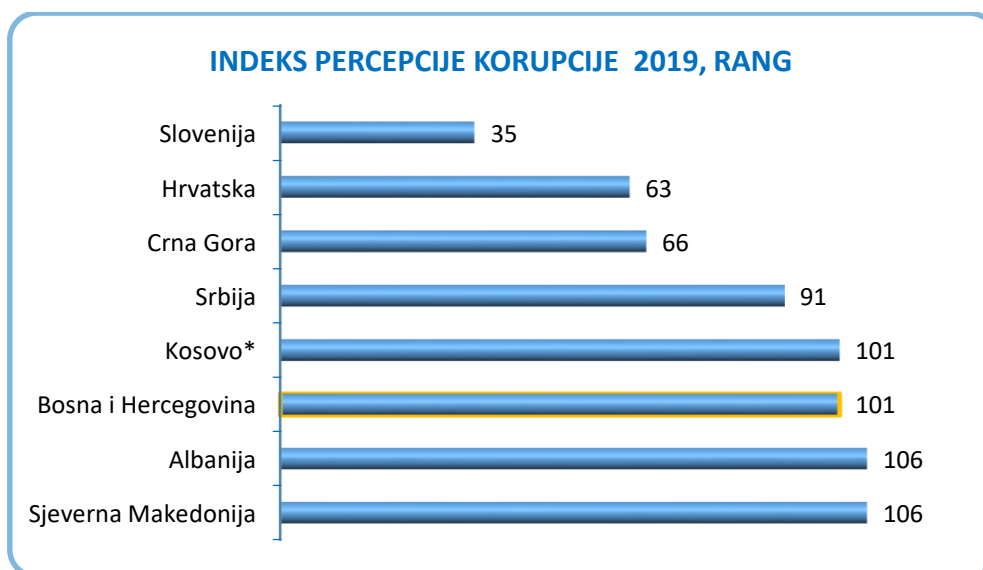
Transparency International, januar 2020.

Od 1995. godine Transparency International objavljuje Indeks percepcije korupcije (CPI) koji predstavlja najrašireniji pokazatelj percepcije korupcije u svijetu. U januaru 2020. godine objavljen je izvještaj za 2019. godinu. Države se rangiraju prema ocjeni o raširenosti korupcije u njima, tako da indeks pokazuje do koje su mjere organi javne vlasti korumpirani. U posljednjem izvještaju se ukazuje na činjenicu da usprkos sve većem fokusu koji se u svijetu stavlja na borbu protiv korupcije, veliki broj zemalja, uključujući i BiH, presporo ostvaruje pomake u tim naporima. Više od dvije trećine država ostvarilo je rezultat slabiji od 50 prema ovogodišnjem CPI-u, sa prosječnom ocjenom od samo 43 (na skali od 0 – 100, gdje 0 označava vrlo korumpirane države). Indeks percepcije korupcije za 2019. godinu obuhvatio je 180 država i teritorija na osnovu 13. nezavisnih studija i anketa stručnjaka i privrednih subjekata. U odnosu na prethodni izvještaj Bosna i Hercegovina je prema ovogodišnjem izvještaju zauzela 101. poziciju sa ocjenom 36 (na skali: 0 – 100), što predstavlja najlošiju ocjenu od 2012. godine od kada se Indeks percepcije korupcije (Corruption Perception Index – CPI) temelji na postojećoj metodologiji, svrstavajući se tako u red zemalja koje globalno u kontinuitetu najviše nazaduju. Na rang listi Indexa koji je objavio Transparency international, BiH je zauzela 101. poziciju u odnosu na prošlu godinu kada je bila prema CPI-u u 2018 na 89. mjestu od 180 država. Vrijednost indexa ukazuje da Bosna i Hercegovina nije imala mjerljiva unaprijeđenja, već su pojedine zemlje nazadovale po CPI-u. BiH 101. poziciju dijeli sa: Kosovom*, Panamom, Peruom i Tajlandom.

Od zemalja našeg regiona, najbolje rangirana je Slovenija, na 35 mjestu (prema CPI- u 2018 bila na 36. mjestu, zatim slijedi Hrvatska, koja je nazadovala za tri mjesta i zauzima 63. poziciju (bila na 60.), Crna Gora se nalazi na 66. poziciji, (ranije bila na 67.), a Srbija na 91. poziciji (ranije 87. pozicija). Bosna i Hercegovina zajedno sa Kosovom* dijeli 101. poziciju, a lošije rangirane su Albanija i Sjeverna Makedonija na 106. poziciji (ranije 99. i 93. pozicija).

U CPI- u 2019, od zemalja regiona najviše su nazadovale Sjeverna Makedonija (sa 93. na 106.), Albanija (sa 99 na 106). i Srbija (sa 87. na 91.).

Najbolje rangirane svjetske zemlje po Indexu percepcije korupcije su: Danska i Novi Zeland na prvom mjestu, a na začelju tabele se nalaze: Somalija (180. mjesto) i Južni Sudan (179.).

Kosovo* u skladu sa Rezolucijom SB UN 1244

<https://www.transparency.org>

Prema posljednjem Izvještaju o indexu percepcije korupcije, Bosna i Hercegovina u posljednjih osam godina nije napravila realan napredak u borbi protiv korupcije. Nazadovanje se ogleda u vrijednosti indexa percepcije koji je u izvještajima za 2012. i 2013. godinu iznosio 42, u 2016. je bio 39, u 2017 i 2018 godini je iznosio 38, a u 2019 je 36. Bosna i Hercegovina bi u narednom periodu trebala da uloži dodatne napore u borbi protiv korupcije, a autore izvještaja ohrabruje nova strategija Evropske unije za Zapadni Balkan, koja na nedvosmislen način kao ključni problem ističe zarobljenost države od strane političke elite, a kao najvažniji prioritet navodi uspostavljanje vladavine prava.

INDEX VLADAVINE PRAVA

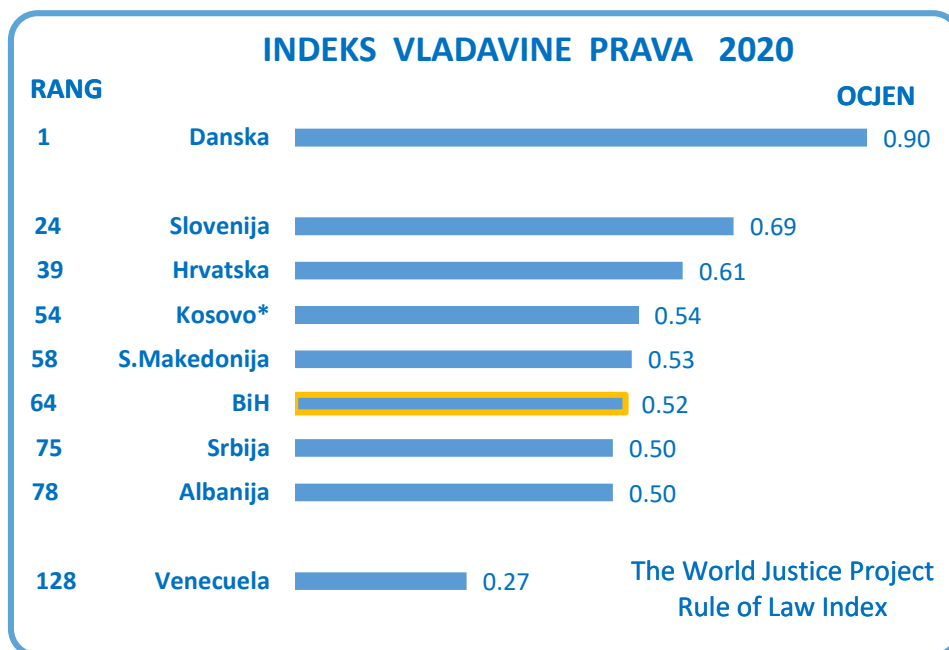
WJP RULE OF LAW INDEX 2020, World Justice Project (WJP)

Index vladavine prava (WJP) je vodeći svjetski izvor originalnih podataka o vladavini prava.

Izdanje za 2020. godinu obuhvata 128 zemalja, oslanjajući se na više od 130,000 anketa o domaćinstvima i 4,000 stručnih anketa kako bi se izmjerio način na koji se vladavina zakona doživljava u praktičnim, svakodnevnim situacijama od strane šire javnosti širom svijeta.

Index vladavine prava WJP 2020 predstavlja vladavinu prava pružanjem rezultata i rangiranja na osnovu osam faktora: ograničenja vladinih ovlasti, odsutnost korupcije, otvorena vlada, osnovna prava, red i sigurnost, provođenje propisa, građansko pravo, krivično pravosuđe, neformalno pravo (deveti faktor nije uključen u zbirne indeksne rezultate, jer prikupljeni podaci, zbog kompleksnosti i teškoća u mjerenju pravednosti, teško su sistemski uporedivi u

različitim državama). Rezultati se kreću od 0 do 1, gdje 1 označava najveći mogući rezultat (čvrsto pridržavanje vladavine zakona), a 0 označava najniži rezultat (slabo pridržavanje vladavine zakona).

Kosovo* u skladu sa Rezolucijom SB UN 1244

<https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjp-rule-law-index-2020>

Prema ovogodišnjem Izvještaju o indeksu vladavine prava, sa ocjenom 0.52 Bosna i Hercegovina je zauzela 64. mjesto na rang listi kojom se mjeri poštovanje osnovnih principa pravde i nazadovala je za četiri mjesta u odnosu na prošlogodišnji izvještaj. Od zemalja našeg regiona najbolje je rangirana Slovenija 24. mjesto, zatim slijedi Hrvatska 39. mjesto, Kosovo*⁸ 54, Sjeverna Makedonija 58. mjesto, Srbija 75. mjesto, i najlošije rangirana Albanija 78. mjesto.

Naša zemlja je pozicionirana kao peta najbolja država na podlisti 14 istočnoevropskih i centralnoazijskih zemalja, te dvadeseta od 40 na podlisti koja tretira države s prosječnim višim srednjim prihodom građana.

Najbolje rangirane države na cjelokupnoj listi su Danska, Norveška i Finska, a najlošije rangirane su Venecuela, Kambodža i Republika Kongo. Globalan pregled ukazuje da je više država doživjelo pogoršanje, nego poboljšanje vladavine prava, već treću godinu zaredom. Prema izvještaju WJP najveći pad se desio u faktoru ograničenja dosega moći vlasti pa se može zaključiti da su autoritativni režimi odigrali ključnu ulogu u gušenju vladavine prava.

⁸ U ovogodišnjem Izvještaju WJP RULE OF LAW INDEX 2020, prvi put u Indeks vladavine prava dodani su Kosovo* i Gambija

DRŽAVE U TRANZICIJI 2020 - 2020 NATIONS IN TRANSIT

Freedom House, USA, april, 2020.

Izveštaj o tranziciji je sveobuhvatna, komparativna i višedimenzionalna studija reformi u bivšim komunističkim državama Evrope i Euroazije.

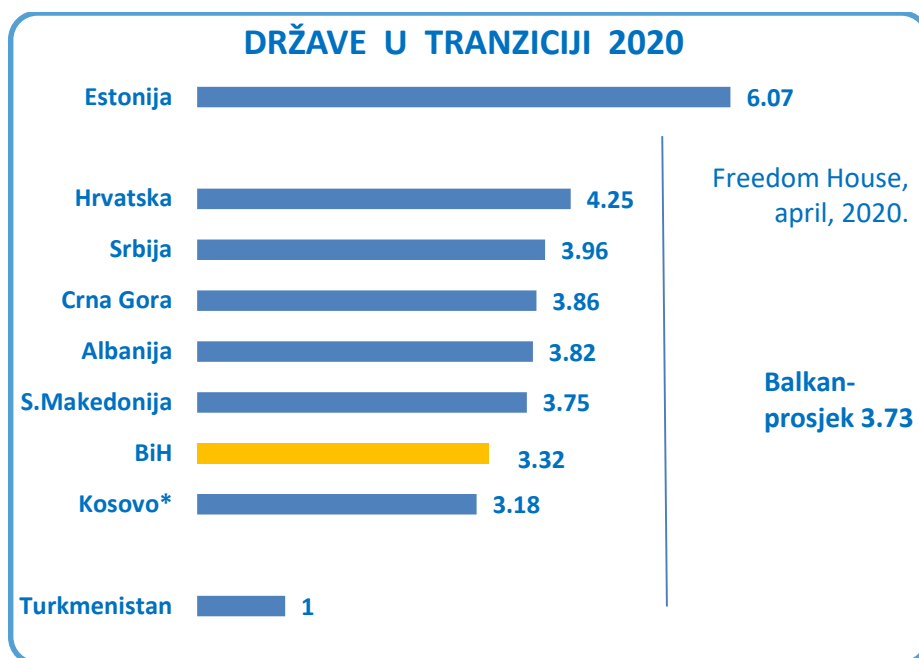
Demokratski razvoj posmatranih država se ocjenjuje na osnovu prosjeka sedam kategorija, od kojih se svaka kategorija ocjenjuje na skali od 1 do 7 (1 predstavlja najniži, a 7 najviši nivo demokratskog napretka). Pokazatelj ocjene demokratije se na taj način može pratiti kroz komparativnu analizu za sve bivše komunističke države obuhvaćene izvještajem Države u tranziciji. Na osnovu dobijenih rezultata, 29 država se klasifikuje u pet kategorija – od onih koje imaju konsolidovanu demokratiju, do onih sa konsolidovanim autoritarnim režimom.

Izveštaj Države u tranziciji 2020 mjeri napredak i zastoje u procesu demokratizacije u 29 država od centralne Evrope do centralne Azije u periodu od 1. januara do 31. decembra 2019. godine. U novom izvještaju objavljeno je da je od 29 država obuhvaćenih istraživanjem njih 15 pokvarilo svoju ocjenu, što je takođe jedan od lošijih rezultata od izdavanja ovog izvještaja. Takođe i u ovogodišnjem izvještaju, kao i u prethodnim, više je konsolidovanih autoritarnih režima nego konsolidovane demokratije.

Države našeg regiona, prema izvještaju Države u tranziciji 2020, bilježe samo sporadične pomake u pojedinim demokratskim indikatorima, dok je konsolidovani pokazatelj ocjene demokratije jedino u Sjevernoj Makedoniji i Kosovu* zabilježio napredak u odnosu na prethodni izvještaj. Albanija, Crna Gora i Srbija registrovale su pad demokratskog skora, dok su BiH i Hrvatska bez promjena u ovogodišnjem izvještaju u odnosu na prethodni izvještaj, sa zadržanim negativnim indeksom demokratije u BiH i u ovogodišnjem izvještaju Freedom House 2020.g.

I pored toga, BiH i dalje pripada, sa Srbijom, Crnom Gorom, Sjevernom Makedonijom, Albanijom i Kosovom*, grupi tranzicionih vlada ili hibridnih režima.

Od država Centralne Evrope koje su obuhvaćene istraživanjem najbolje rangirana je Estonija sa demokratskim skorom od 6.07, što je svrstava u kategoriju konsolidovanih demokratija, a na posljednjoj poziciji se nalazi Euroazijska država Turkmenistan sa skorom demokratije od 1.00 i nalazi se u kategoriji konsolidovanih autoritarnih režima.

Kosovo* u skladu sa Rezolucijom SB UN 1244

https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-04/05062020_FH_NIT2020_vfinal.pdf

INDEKS HUMANOG RAZVOJA - HUMAN DEVELOPMENT INDEX (HDI)

2019 Statistical Update, United Nations Development Programme (UNDP)

HUMAN DEVELOPMENT INDICES AND INDICATORS

Indeks humanog razvoja (HDI) predstavlja sumarnu mjeru za procjenu dugoročnog napretka u tri osnovne dimenzije humanog razvoja: životni vijek, obrazovanje i životni standard, a sve zemlje podijeljene su u četiri grupe - na zemlje sa veoma visokim, visokim, srednjim i niskim humanim razvojem.

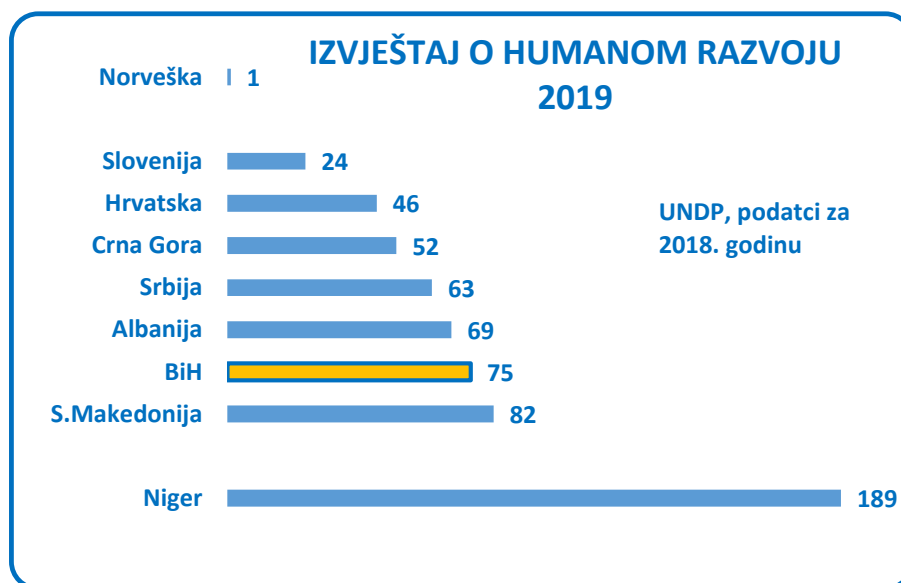
U 2019. godini su objavljeni statistički ažurirani podaci sa pregledom humanog razvoja u periodu od 1990 do 2018. godine. Globalni podaci za svijet potvrđuju napredak, dok će stope rasta svjetske populacije narasti sa sadašnjih 7.7 milijardi u 2019.g. na 8.5 milijardi u 2030.g.(porast od 10%) i dalje na 9.7 milijardi u 2050.g. (26%), i na 10.9 milijardi u 2100.g. (42%). Više od 700 miliona ljudi, odnosno 10 procenata svjetske populacije još uvijek živi u ekstremnom siromaštvu u borbi za ispunjavanjem najosnovnijih potreba poput zdravlja, obrazovanja i pristupa vodi. Visoke stope siromaštva su karakteristika malih, krhkih i sukobljenih zemalja.

Unatoč ukupnom napretku, problemi koji uključuju siromaštva i isključenosti traju i dalje, a naš planet i dalje oslikava nejednakosti, postaje nestabilniji i neodrživ. Nejednakost i sukobi u porastu su na mnogim mjestima, dok klimatske promjene i drugi problemi vezani uz okoliš dovode u pitanje mogućnosti razvoja za buduće generacije.

Prema skali Indeksa humanog razvoja, koji je u izvještaju za 2019. godinu obuhvatio 189 država i teritorija, Bosna i Hercegovina je zauzela 75. mjesto, što predstavlja napredak za pet pozicija u odnosu na 2013. godinu. Bosna i Hercegovina i dalje spada u grupu zemalja visokog humanog

razvoja, a vrijednost indeksa humanog razvoja je u kontinuiranom blagom porastu i u 2018. iznosi 0.769. Uz navedeni napredak, u usporedbi sa prethodnim izvještajima, pozicija BiH odražava stagnaciju obzirom da smo i dalje, uz Sjevernu Makedoniju, među lošije rangiranim državama regiona.

Od država regiona, Slovenija, Hrvatska i Crna Gora spadaju u grupu zemalja veoma visokog humanog razvoja, dok Srbija, Albanija, Bosna i Hercegovina i Sjeverna Makedonija spadaju u grupu zemalja visokog humanog razvoja.

<http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019.pdf>

INDEX OSTVARENJA CILJEVA ODRŽIVOG RAZVOJA, 2019.g. (COR)

Od kraja XX stoljeća prirodno okruženje i resursi za daljnji ekonomski razvoj dobivaju na značaju i promovira se održivi razvoj kao simbioza društvenih, okolišnih i ekonomskih faktora. Održivi razvoj je cilj koji se sve češće postavlja kao globalni zahtjev za sve zemlje svijeta. Prijedlog sa Samita Rio+20 jeste da Milenijske razvojne ciljeve zamijene Ciljevi održivog razvoja.

Bez obzira na razvojne promjene kroz istoriju, planeta na kojoj živimo je konstanta i svojim resursima omogućava razvoj čovječanstva. Od kraja XX stoljeća indikatori potvrđuju da je ekološki integritet naše planete ugrožen, a potrebe koje današnji način života nameće svom prirodnom okruženju su postale prevelike u odnosu na apsorpcijske i resursne mogućnosti Zemlje.

Iako se održivi razvoj promovira kao globalni cilj, indikatori održivog razvoja još uvijek nisu globalno prepoznati ili prihvaćeni. Razvijene zemlje svakako prednjače i već odavno razvijaju

indikatore i prate održivost razvoja u svojim zemljama. Komisija UN-a za održivi razvoj od 1994. godine aktivno razvija indikatore održivog razvoja (CSD Indicators of Sustainable Development)⁹.

Na Samitu o održivom razvoju, koji se održao 25. septembra 2015. godine, države članice Ujedinjenih naroda usvojile su Program održivog razvoja do 2030. godine (Agenda 2030)¹⁰.

Dimenzije održivog razvoja (okolišna, društvena i gospodarska) provode se putem sedamnaest ciljeva održivog razvoja i 169 podciljeva u sljedećim područjima: siromaštvo i nejednakost, sigurnost opskrbe hranom, kvaliteta života i dobrobit za sve, zdravlje, obrazovanje, održiva potrošnja i proizvodnja, zaposlenost, rast, infrastruktura, održivo upravljanje prirodnim resursima, klimatske promjene, rodna ravnopravnost, prilagodljivi, uključivi i održivi gradovi i naselja, klimatske promjene kao i pristup pravosuđu te učinkovite i odgovorne institucije.

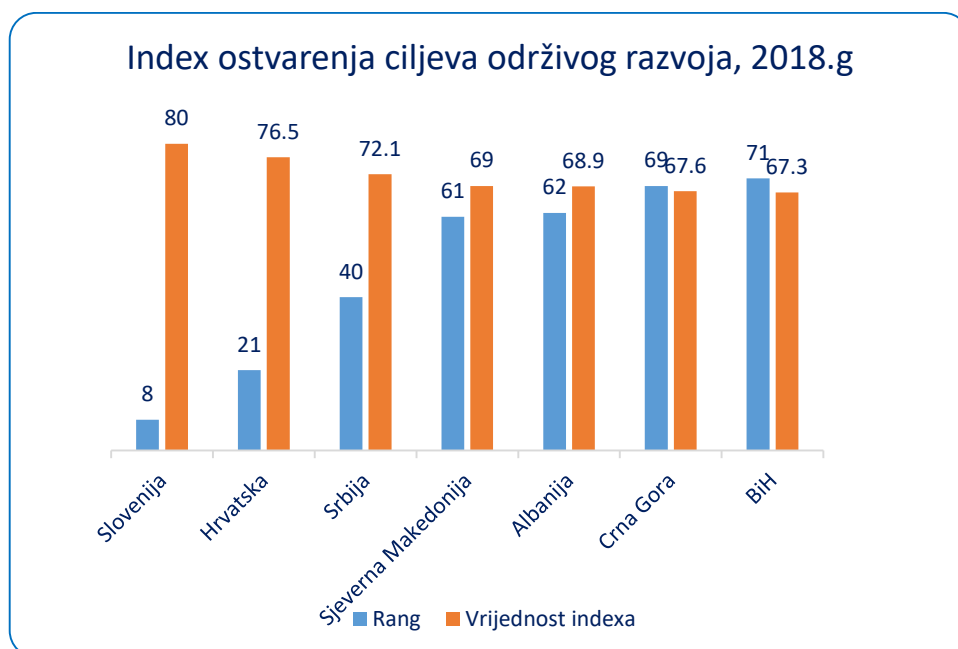
Prema Izvještaju o indeksu ostvarenja ciljeva održivog razvoja i matricama podataka za 2018. godinu (2018 SDG Index and Dashboards Report), Mreži rješenja za održivi razvoj (Sustainable Development Solutions Network – SDSN) i Fondaciji Bertelsmann Stiftung. Vrijednost indeksa ciljeva održivog razvoja označava mjesto zemlje između najgoreg (0) i najboljeg ili ciljnog (100) ishoda.

Prema posljednjem izvještaju koji je objavljen 2019. godine, od ukupno 156 analiziranih zemalja Bosna i Hercegovina je rangirana na 71. mjesto s ukupno 67.3 boda. Vrijednost indeksa za Bosnu i Hercegovinu je nešto niža od prosječne vrijednosti indeksa za Istočnu Evropu i Centralnu Aziju, koji iznosi 69.5 bodova. Mjesto koje Bosna i Hercegovina zauzima na rang listi indeksa ostvarenja ciljeva održivog razvoja kao i vrijednosti indeksa nalaze se ispod mjesta i vrijednosti zemalja regije: Slovenije koja zauzima (8. mjesto/80.0 bodova), Hrvatske (21. mjesto/76.5 bodova), Srbije (40. mjesto/72.1 bod) te odmah ispod vrijednosti indeksa za Sjevernu Makedoniju (61. mjesto/69.0 bodova), Albanije (62. mjesto/68.9 bodova) i Crne Gore (69. mjesto/67.6 bodova).

Najviše rangirana zemlja prema ovom indeksu je Švedska, s ukupnom vrijednošću indeksa od 85 bodova (zemlja je u prosjeku prešla 85% puta do postizanja najboljeg ishoda po svih 17 ciljeva održivog razvoja). Prema Izvještaju o indeksu ciljeva održivog razvoja za 2018. godinu, većina zemalja Istočne Evrope i Centralne Azije je postigla dobre rezultate u rješavanju siromaštva, unapređenju zdravstvenih i obrazovnih ishoda i u osiguravanju pristupa ključnoj infrastrukturi. Međutim, podaci o trendovima sugeriraju regresiju nekih zemalja u pogledu središnjih dimenzija humanog razvoja. U Izvještaju je također naglašeno da sve zemlje regije trebaju uložiti veća nastojanja kako bi razdvojile ekonomski rast od negativnih učinaka na okoliš.

⁹ U 2007. godini objavljeno je treće, inovirano izdanje „Indicators of Sustainable Development: Guidelines and Methodologies“. Objedinjavanje informacija planirano je kroz Sistem integriranog okolišnog i ekonomskog računovodstva – SEEA.

¹⁰ Ciljevi održivog razvoja predstavljaju novi, univerzalni skup ciljeva, podciljeva i indikatora koji će se od država članica UN očekivati da koriste u okviru svojih planova i politika do 2030. godine

Izvor: www.dep.gov.ba › Bilten ciljevi održivog razvoja br.5 › Archive

SLOBODE U SVIJETU, april 2020

2020 FREEDOM IN THE WORLD, Freedom House, USA, april 2020.

Prema najnovijem izvještaju Freedom House 2020, politička prava i građanske slobode u svijetu bilježe pad, već 14-tu uzastopnu godinu. Globalni prosječni rezultat se smanjuje svake godine, a gotovo sve regije svijeta imaju niži prosjek bodova za 2019. godinu nego 2005. godine. Broj država koje su u poslednjih 14 godina zabilježile pad ukupne ocjene značajno je veći od onih koje u istom periodu bilježe porast političkih prava i građanskih sloboda.

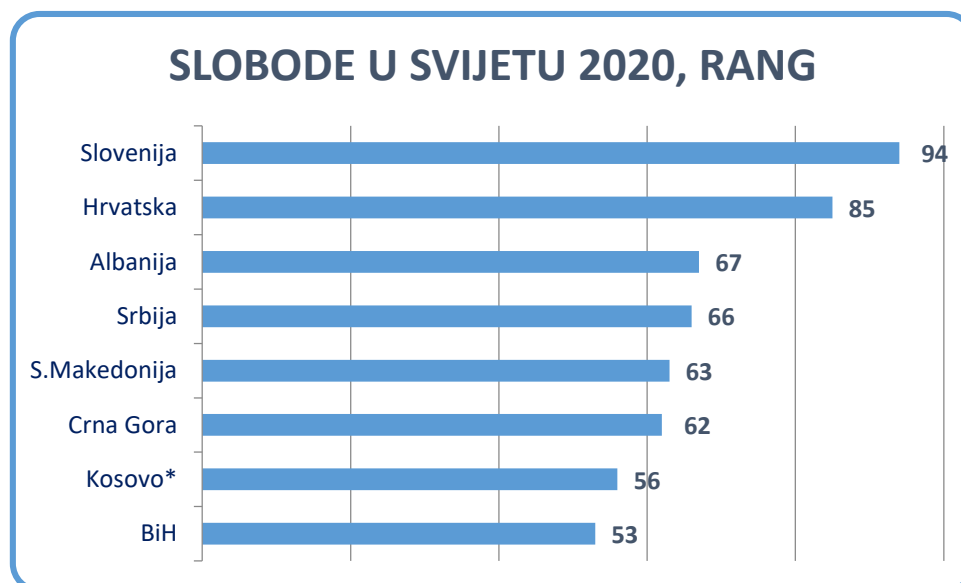
Ovogodišnji izvještaj mjeri i ocjenjuje političke i građanske slobode u 2019. godini u 195 država i 15 teritorija. Prosječna ocjena za politička prava i građanske slobode označava ocjenu slobode gdje se države klasifikuju u tri kategorije: slobodne, djelimično slobodne i neslobodne. Od ukupnog broja država i teritorija obuhvaćenih izvještajem u 2019-oj, je bilo: 83 slobodnih država (1 teritorija), 63 djelimično slobodnih (4 teritorija) i 49 neslobodnih (10 teritorija).

Svaka zemlja i teritorija se ocjenjuju ocjenom od 0-4 u nizu od 25 pokazatelja za maksimalni rezultat od 100 bodova. Ocjenjuju se prava u stvarnom svijetu i slobode koje uživaju pojedinci.

Bosna i Hercegovina je zadržala prošlogodišnju poziciju i nalazi se u kategoriji djelimično slobodnih država sa ocjenom 4.0 sa ukupno 53 boda od mogućih 100, što nas i ove godine svrstava na posljednje mjesto među državama u regionu.

Slovenija je i dalje u kategoriji slobodnih zemalja sa 94 boda, kao i **Hrvatska** sa 85 bodova što je svrstava u kategoriju slobodnih zemalja. Ostale države regiona su u kategoriji djelimično slobodnih: **Albanija** je nazadovala za jednu poziciju sa ukupno 67/100 bodova, **Srbija** je ostvarila 66 bodova što je pogoršanje u odnosu na prošlu godinu za jedno mjesto, **Sjeverna**

Makedonija sa 63, te **Crna Gora** sa ukupno 62 boda i **Kosovo*** sa 56 bodova rangirane su bolje od Bosne i Hercegovine.

<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2020/leaderless-struggle-democracy>

Kosovo* u skladu sa Rezolucijom SB UN 1244

Najslobodnije zemlje svijeta prema izvještaju Freedom House 2020 su: Švedska, Finska i Norveška sa ukupno 100 bodova. Od pedeset i devet država i teritorija koje su označene kao neslobodne, najlošije su ocjenjene (0-3 boda) Sirija, Tibet, Južni Sudan, Eritreja, Turkmenistan, Sjeverna Koreja.

U posljednjih deset godina udio zemalja koje nisu slobodne porastao je sa 24 na 25%, dok se udio slobodnih zemalja smanjio sa 46 na 43%.

100 NAJVEĆIH KOMPANIJA JUGOISTOČNE EVROPE, SeeNeews

TOP 100 SEE 2020, SeeNeews

Poslovni portal SeeNeews, već trinaestu godinu objavljuje rang listu stotinu najuspješnijih kompanija jugoistočne Evrope, na osnovu njihovog ukupnog prihoda, kao i stotinu najvećih banaka na osnovu njihovih ukupnih sredstava, te stotinu najvećih osiguravajućih kuća na osnovu bruto premija.

U novembru 2020. godine su objavljeni podaci za 2019. godinu u okviru kojih se Bosna i Hercegovina i ove godine našla na listi *100 najuspješnijih kompanija* jugoistočne Evrope sa dva predstavnika – kompanija Holdina d.o.o. Sarajevo dospjela je na 86. mjesto (prethodnu godinu bila na 94. mjestu) i kompanija Bingo d.o.o. Tuzla na 91. mjestu dospjeli su na listu 100 najuspješnijih. Na prošlogodišnjoj listi imali jednog predstavnika - Holdina d.o.o. Sarajevo, a u 2017 godini dva predstavnika (JP Elektroprivreda BiH d.d. Sarajevo i lanac maloprodajnih objekata Bingo d.o.o. Tuzla). Dvije najveće kompanije u Jugoistočnoj Evropi po ukupnom prihodu su „Dacia“ i „OMV Petrom“, iz Rumunije. Od kompanija iz užeg regiona u top 20

svrstale su se Petrol d.d Slovenija (4. mjesto), INA d.d Hrvatska (7. mjesto), JP Elektroprivreda Srbije (10.), GEN-I d.o.o Slovenija (12.), Naftna Industrija Srbije AD (15.), Johnson Matthey DOOEL Sjeverna Makedonija (17.), Revoz d.d Slovenija (18.) i Holding Slovenske Elektrane d.o.o Slovenija (19.).

Na listi *100 najvećih banaka* na osnovu njihovih ukupnih sredstava nalazi se deset banaka iz Bosne i Hercegovine (u prethodnoj godini bilo devet). Najbolje plasirana je UniCredit Bank d.d. Mostar 27. mjesto (bila na 29. mjestu u 2018.), Raiffeisen Bank d.d. Sarajevo (na 37., a bila na 39.), Intesa Sanpaolo Banka d.d. (68. mjesto, u 2018. na 69.), Nova Banka a.d. Banja Luka (69., a bila 71.), UniCredit Banka a.d. Banja Luka (79., a u 2018. bila 77.), Sparkasse Bank d.d. Sarajevo (zadržala se na 83. mjestu), NLB Banka a.d. Banja Luka (87., a bila 90.), Sberbank BH d.d. (89., a lani bila 87), Bosna Bank International d.d. Sarajevo (94. mjesto i prvi put se našla na listi), i NLB Banka d.d. Sarajevo (95., a bila na 99. mjestu).

Na listi *100 najvećih osiguravajućih društava*, Bosna i Hercegovina je u ovogodišnjem pregledu imala dvanaest društava na listi 100 najvećih u okviru Jugoistočne Evrope (u 2018. bilo 11). Najbolje plasirana osiguravajuća kuća iz BiH je Adriatic Osiguranje d.d. na 52. mjestu, a zatim slijede Sarajevo osiguranje d.d. Sarajevo (55.), Euroherc Osiguranje d.d. (63.), Uniqa osiguranje d.d. Sarajevo (62.), Grawe osiguranje d.d. Sarajevo (66.), Croatia osiguranje d.d. (68.), Triglav osiguranje d.d. Sarajevo (69.), Central Osiguranje d.d. (75.), Viena Osiguranje d.d.(ranije Merkur BH Osiguranje d.d.), koje se nalazi na 77. mjestu, Asa Osiguranje d.d. na 83. mjestu, Wiener osiguranje Vienna Insurance Group a.d. Banja Luka na 86. mjestu, i Dunav Osiguranje a.d. na posljednjem 100. mjestu.

POPIS KORIŠTENIH IZVORA

Centralna banka BiH, <https://cbbh.ba/home/language>

Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, <http://www.dep.gov.ba/Language.aspx>

Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH,
<http://www.mvteo.gov.ba/home/language>

Agencija za statistiku BiH, <http://www.bhas.ba/>

Međunarodne organizacije:

United Nations Conference on Trade and Development (UNCTAD),
<https://unctad.org/en/Pages/Home.aspx>

World Bank (Svjetska banka), <http://www.doingbusiness.org/>

Linkovi sa korištenim podacima

http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf

https://freedomhouse.org/sites/default/files/2020-04/05062020_FH_NIT2020_vfinal.pdf

<https://www.fraserinstitute.org/sites/default/files/economic-freedom-of-the-world-2020.pdf>

https://www.heritage.org/index/pdf/2020/book/index_2020.pdf

<http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2019.pdf>

<http://hdr.undp.org/sites/default/files/hdr2>

www.dep.gov.ba › Bilten ciljevi održivog razvoja br.5 › Archive

<https://worldjusticeproject.org/our-work/research-and-data/wjp-rule-law-index-2020>

<https://freedomhouse.org/report/freedom-world/2020/leaderless-struggle-democracy>

<https://top100.seenews.com/rankings/top-100-insurers/>

Korišteni su podaci objavljeni do 1. novembra 2020. godine.

Novembar, 2020